BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo

Subotica, jul 2007. • Godina III • Broj 25 *Cina: 50 dinara*

ISSN 1451-2505

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku - „Bunjevačka rič”

Radio Novi Sad - 100 Mhz
vrime emitovanja: petak 22.00 - 22.30 sati

Subotica
Prvi program Radio 103
vrime emitovanja: nediljom od 17.30 - 18.30 sati

Radio Sombor
90,9 MHZ
vrime emitovanja: nedilja od 13.30 - 14.00 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR”

Televizija Novi Sad - II program
vrime emitovanja: svake druge nedilje od 16.30 - 17.00 sati

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.yu

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE
NIU "BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA"
POMOGLI

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

BUNJEVAČKE
informativno - političko glasilo
novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina III Broj 25.
Jul 2007. godine.
Cina 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU B.I.C. i glavni i odgovorni urednik:
mr Suzana Kujundžić - Ostojić
Savit novina:
Mijo Mandić (mlađi)
Nevenka Bašić Palković
Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Ivan Stantić

Stalni saradnici:
Tihomir Kujundžić Matković
Nevenka Bašić Palković
Ana Vojnić Kortmiš
Livia Tričko Stantić
Joso Poljaković
dr Andrija Peić
Marija Horvat
Nikola Sedlak
Milorad Blažić
Dragan Tovarišić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun: 160-143270-73

Štampa:
Alfa-Graf Novi Sad

Distribucija:
„Štampa sistem" - Beograd
„North press" - Subotica
„Celtis" - Sombor
„Futura plus" - Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg Cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu
bns.scg@panonn.net
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put br. 10
25000 Sombor
Telefon/fax: 025 28-939

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Tolikom se brzinom danas živi da ona prosto melje sve prid sobom. Ritko ko danas živi ko naši stari. Čerez tog je tušta oni Bunjevaca koji se pitaje šta će bit s nama ako salaši nestanu. Kako ćemo onda i otkaleg prinet svoju kulturu na naše mlade? Sumnjam da će sela ikad nestat.

U njima je još uvik sačuvan čist izvor našeg postojanja. A ni Bunjevci nestat neće, ako budemo išli u korak s vrimenom, al i ako ne izgubimo sićanje na davna vrimena.

Što budemo više učili i znali o svojoj istoriji, književnosti i običajima ni prošlost naši stari neće bit tako mutna, već će nam osvitlit put kojim triba u budućnosti još odlučnije ić.

Budi Bunjevac – čitaj Bunjevačke novine!

Str. 4 Bunjevački govor – u škule
Str. 5 Đurić positio Bunjevce
Str. 8 Kad se stišaje poslidnji koraci
Str. 13-14 Risarski dani
Str. 18 Prvi svatovi s bunjevačkom zastavom

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji

PRITPLATA

do kraja 2007. godine: 175 dinara
Platit možete na naš tekući račun kod:
BANKA INTESA na broj: 160-143270-73 sa naznakom za pritplatu. Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE *novine*: informativno - političko glasilo / v.d. glavnog i odgovornog urednika Suzana Kujundžić - Ostojić. - 1998-2004; God. 1. br. 1 (2005) - . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004; 2005 - . - Ilustr.; 30 cm Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Na naslovnoj strani:
Mladi Bunjevac i Bunjevka
autor: Marija Horvat

U AVGUSTU SE ČEKA ODLUKA NACIONALNOG PROSVITNOG SAVITA

BUNJEVAČKI GOVOR – U ŠKULE

Poso oko uvođenja izbornog predmeta Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture u niže razrede osnovne škule se privodi kraju. Nacionalni prosvitni savit Srbije, na svojoj sidnici u avgustu triba da donose konačnu odluku o tom. Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, kaže da je uvođenje bunjevačkog jezika jedan od njevi prioritetni zadataka.

– Cilj je da našoj dici u nižim razredima osnovne škule omogućimo učit Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. Napravili smo nastavni plan i program za sva 4 razreda, u godišnjem obimu 72 škulska časa. Za rad je pripremljena čitanka koja će se koristiti u sva četri razreda, i Gramatički priručnik sa pravopisom – kaže Nikola Babić. **– Uvođenje u nastavu ovog izbornog predmeta je u postupku, jer mi još uvik od Ministarstva prosvete i spor-ta Srbije nismo dobili odobrenje, a to triba da bude poslidnji čin nakon kojeg će načelnik škulske uprave moći da obavisti aktiv direktora osnovni škula da mogu da naprave anketu među roditeljima i učenicima ko želi da uči ovaj izborni predmet.**

To pitanje smo i mi postavili pridsidniku Nacionalnog prosvetnog saveta, a on je odgovorio: Vi radite sve onako kao da će takva odluka biti doneta 29. avgusta. I mi sve pripreme radimo da bi bili spremni za ovaj predmet i da učenicima obezbedimo odgovarajuća učila i prezentaciju.

Pripreme uvođenja izbornog predmeta Bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture se rade unatrag 3 godine, kad je od Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje i kulturu dobijeno zeleno svitlo za uvođenje ovog predmeta, a oma potom odluka je metnuta van snage.

Nikola Babić

– Od onda se na pripremama radi, maltene, svakodnevno. Koristili smo sve naše mogućnosti u Nacionalnom savetu bunjevačke nacionalne manjine, a posebno Odbora za obrazovanje, i nastojali da kroz dogovore, sastanke, kroz seminare i učešće naši budući učitelja da se što bolje pripremimo i da narednu škulsku godinu što spremnije dočekamo. Očekivali smo da ćemo odobrenje od Ministarstva dobit već prvi dana jula, ali odluka na sidnici Nacionalnog prosvetnog saveta Srbije od 26. juna, održanoj u Subotici, nije doneta. Odlučivanje je odloženo za 29. avgust. Triba kasti da je Prosvitni savit pri Ministarstvu prosvite i sporta Srbije, ali je i organ Skupštine Srbije. Na sidnici u Subotici podnet je izvištaj, naš zahtiv i naše dopune i primedbe na program, a stav pridsidnika Prosvetnog saveta je bio da se odluka odloži za slideću sidnicu, 29. avgusta u Beogradu. Tom prilikom je pokazo spremnost da ga positimo u Beogradu i da zajedno sa Službom za ljudska i manjinska prava pri Vladi Republike Srbije ponovo napravimo dodatnu argumentaciju u onome dilu koji se odnosi na obaveze države prema Bunjevcima, kao manjinskom narodu, kako bi država ispoštovala sve obaveze iz Ustava, Zakona o pravima i slobodama nacinalnih manjina, al i Okvirne konferencije o zaštiti nacionalni manjina i o zaštiti manjinski jezika. Mi smo to i učinili.

Na pitanje oće li izborni predmet Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture početi da se uči u narednoj škulskoj godini, Nikola Babić je odgovorio:

– To pitanje smo i mi postavili pridsidniku Nacionalnog prosvetnog saveta, a on je odgovorio: Vi radite sve onako kao da će takva odluka biti doneta 29. avgusta. I mi sve pripreme radimo da bi bili spremni za ovaj predmet i da učenicima obezbedimo odgovarajuća učila i prezentaciju. Dobili smo mogućnost da obavljamo razgovore sa direktorima škula u sridinama di žive Bunjevci koji će biti u prilici da se opridile za ovaj predmet. Isto tako smo pripremili odgovarajuće formulacije za odluke Saveta i „Službeni glasnik" o budućim nastavnicima koji će moći da predaju, jer ni na filozofskim ni na filološkim fakultetima nema katedre za bunjevački jezik, niti lektorat. Verovatno da će se naći jedna formulacija koja će nas obavezati da nastavnici prođu jednu proviru i edukaciju da bi bili pripremljeni za nastavu – rekao je Nikola Babić, dodajući da će se čitanka i gramatički priručnik štampati čim odluka na Savitu bude doneta, a da je sve pripremljeno i dogovoreno u Zavodu za izdavanje udžbenika. A ko štivo za učenje bunjevačkog govora moće poslužit i časopis za dicu na bunjevačkom jeziku „Tandrčak", za koji će od septembra država obezbeđivati dodatna sridstva.

V. M.

MILORAD ĐURIĆ POKRAJINSKI SEKRETAR ZA INFORMACIJE POSITIO NACIONALNI SAVIT BUNJEVACA I REDAKCIJU „BUNJEVAČKIH NOVINA"

ĐURIĆ POSITIO BUNJEVCE

Đurđica Skenderović, Milorad Đurić, Nikola Babić i mr Suzana Kujundžić-Ostojić

Pokrajinski sekretar za informacije Milorad Đurić 28. juna positio je Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine u Subotici. Tokom ove radne posite obašo je i radio redakciju „Bunjevačka rič", te NIU „Bunjevački informativni Centar" u čijem sklopu je i redakcija „Bunjevačkih novina". Ovaj list izlazi isključivo zafaljujući finansijskim sredstvima koja dobija iz Sekretarijata za informacije Izvršnog veća Vojvodine.

Iskoristili smo priliku i podivanili s gospodinom Đurićom o njegovom viđenju medija Bunjevaca, te medija uopšte.

Prvi put ste u positi kod Bunjevaca. Kakvi su vam utisci?

Utisci su veoma dobri. Upravo smo u Nacionalnom savetu pričali o etnogenezi bunjevačke zajednice, jer su to teme koje mene veoma zanimaju, čak i privatno. Vojvodina kao jedan konglomerat različitih nacionalnih zajednica koje žive zajedno na jednom relativno malom prostoru veoma je zanimljiva za Evropu. Ono što je u njoj sada aktuelno mi imamo već 300 godina. Sticajem okolnosti, harmoničnim odnosima tih nacionalnih zajednica od jedne močvarne regije nastala je plodna zemlja. To je jedna priča koja je veoma različita od one Srbije kakvav stereotip o njoj znaju u svetu. Zato se moramo potruditi da po tome budemo prepoznatljivi. Ako je XX vek bio vek dominacija, hegemonija i različitosti, onda u XXI veku ulazimo u jednu sasvim drugu priču. Naravno da nije lako da toliki broj nacionalnih zajednica živi harmonizovano, za to je potrebno mnogo svakodnevnog rada na razumevanje njihovih problema, koje pre svega radi Izvršno većeVojvodine.

Organizovano i osmišljeno informisanje na bunjevačkom jeziku krenilo je tek posli osnivanja Nacionalnog savita, a nuz veliku pomoć pokrajinskog sekretarijata za informacije. Posli tog prvog perioda koliko ste zadovoljni kvalitetom i nivoom informisanja kod Bunjevaca?

Ovo pitanje bi pre svega trebalo postaviti Bunjevcima, odnosno onima kojima je namenjena ova publikacija. Ja mogu da budem zadovoljan što su se Bunjevačke novine ustalile, što su postigle jedan lep profesionalni nivo, jer je pre svega to strana koju mi gledamo i cenimo. Dok je uređivačka politika potpuno prepuštena vama da je sami kreirate, naravno u duhu novinarske etike i objektivnog izveštavanja. Koliko uspevate u tom poslu najbolji je pokazatelj narod kojem se obraćate, količina prodatih brojeva, zainteresovanost za reklamiranje. Nama je cilj da sve nacionalne zajednice imaju mogućnost informisanja na sopstvenom jeziku. Kako eko-

nomski potencijali koji bi omogućili neku samoodrživost ovakvih projekata nisu na zavidnom nivou, i ovde pokrajinski Sekretarijat za informacije ima svoj deo sredstava koji je namenjen upravo za ovakve projekte. Ukoliko je ono što pišu Bunjevačke novine interesantno njihovoj zajednici, ako se oni pronalaze u tome i ako time povećavaju osećaj kolektivne povezanosti onda smo mi tu da im pomognemo da imaju svoje novine.

Positili ste Nacionalni savit i našu radio redakciju. Ona još uvik nema ciguran izvor finansiranja, slušaoci je u Subotici ne mogu slušat jel se gase pridajnici. Jeste li upoznati sa tim problemima?

Postoje mali problemi sa Javnim radio servisom Vojvodine, ali dobro, verujem da će se najduže za godinu dana ti problemi otkloniti. U međuvremenu će se voditi ozbiljni razgovori da se ti problemi i uklone.

Velik problem naše radio redakcije je izvor cigurnog finanasiranja. Možel se očekivat rišenje i ovog problema?

Postavljeno pitanje se delimično odnosi i na naš Sekretarijat. Mada, mislim da bi sve to trebalo da preuzme Javni mediski servis Vojvodine. I njihova je obaveza, kao i naša da harminizuju različite kulture.

Glavni argument zbog kojeg Bunjevci, bar za sad nisu dobili radio redakciju poput ostali nacionalni manjina Javni mediski servis Vojvodine pominje da Bunjevci nemaje stečena prava. Odnosno, da nisu bili priznati ko nacionalna manjina u vrime stare Jugoslavije. Kako vi komentarišete ovaki stav?

U Vojvodini je veoma teško pokretati istorijske principe, to je jalova argumentacija, zato što onda ulazimo u more raznih situacija koje su nerazrešive. Glavni kriterijum po kojem bi oni trebali voditi taj program je imati u vidu aktuelno stanje. Pri tome mislim da su se posle 90-tih na ovim prostorima izdiferencirale neke nove nacionalne zajednice, koje ranije nisu uživale ni taj status ni ta prava. Ako se vi osećate kao Bunjevac onda vi imate i sva legitimna prava na to. Ovi argumenti koje navodi Javni mediski servis Vojvodine se baziraju na tome da se ne mogu umanjiti stečena prava nacionalnih manjina a sve ostalo je diskutabilno. Ja mislim da to nije dobar pricip i da bi oni trebali drugačije da se odnose prema vama. Znam da su oni zauzeli takav stav prema vama više iz ekonomskig nego iz ideološkog razloga. Ali u Vojvodini je sada dominantan politički stav da svaka nacionalna manjina ima pravo na svoju kulturu, kao i da treba da ima mogućnosti da prenese i drugima te vrednosti a to se može samo uz pomoć medija.

Tako da ćemo u tom smeru razgovarati sa rukovodstvom Javnog mediskog servisa Vojvodine, tim pre što se i kod njih polako stabilizuje finasijsko stanje. Oni rade u veoma teškim uslovima, ali to ne sme biti beskonačan alibi za sve ono što ipak mora da se uradi. Sekretarijat za informacije će braniti stanovište da Bunjevci treba da dobiju svoj prostor u Javnom mediskom servisu.

Mi više nismo osnivači ovog servisa, ali imamo dve trećine u Upravnom odboru programskog saveta ove institucije, tako da ćemo se i na taj način boriti da Bunjevci ostvare svoja prava.

Može li se očekivati u skorije vrime još pomoći bunjevačkim medijima, kako bi svoje informisanje podigli na još viši i raznovrsniji nivo?

Sredstava nikada dosta, to je poznato. Kad ostvarite jedan nivo standarda otvaraju se druge ambicije i to je jedan beskrajan niz izazova s kojima se mi susrećemo, čak 80% budžeta našeg sekretarijata odlazi upravo na štampana glasila. Nastojimo svake godine da povećamo taj budžet makar u skladu sa pokrajinskim budžetom. S druge strane postoji potreba da se izjednače statusi glasila u okviru tog korpusa, jer su neka glasila koja imaju duži staž izlaženja u boljoj poziciji nego glasila koja su se pojavila pre nekoliko godina i tu očigledno postoji jedna disproporcija koju mi svake godine pokušavamo da smanjimo i da to dovedemo u nekakav sklad. Za to će biti potrebno još nekoliko godina, ali je važna namera da to i učinimo i da u skladu s mogućnostima polako povećavamo učešće Bunjevačkih novina u budžetu. Novca za ovakve projekte treba mnogo, ali smo i mi tu da te potrebe priznajemo. Tu smo i da ohrabrujemo ljude da uspostave sistem informisanja na maternjem jeziku. Mislim da je to u Vojvodini izuzetno važno i mi ćemo u tom pravcu nastaviti i dalje.

Prije dva miseca nuz puno šparanja „Bunjevačke novine" pokrenile su dičiji podlistak „Tandrčak". Oće li se i za njeg naći sridstva u vašem sekretarijatu?

Mi smo pripremili odluke da se sve nacionalne manjine i njihove redakcije izjednače u smislu da imaju dečije časopise. Tako da će već od jeseni početi stizati redovna sredstva i za ovaj vaš podlistak.

O šarolikosti Vojvodine i njezinoj vridnosti divanili ste na početku našeg razgovora. Kako ste generalno zadovoljni informisanjom u njoj?

Izlazimo iz jednog lošeg perioda generalno u celoj Srbiji. Prevazilaze se kobne devedesete, kad su bili izgubljeni svi kriterijumi sistema informisanja, a i mediji su često bili zloupotrebljavani.

Tako da je 2000. godina bila presudna. Još uvek ima veliki broj emitera, što je posebno izraženo u elektronskim medijima, dok se pojavila i „žuta" štampa.

Izdate su javne dozvole za elektronske medije, donet je kodeks ponašanja emitera. Tako da počinje jedna nova faza, gde je ključna institucija RRA, na kojoj će biti ogromna odgovornost, da se na ovim medijima koji su dobil dozvolu prate njihov rad i u kojoj meri se ponašaju prema preuzetom kodeksu. On se svakodnevno krši, pogotovo na lokalnom nivou. Od regulacije ovih faktora zavisi budućnost našeg informisanja.

Šta bi ste za kraj poručili Bunjevcima?

Isto što i svim ostalim građanima Vojvodine, a to je da poštuju multietničnost, da na nju budemo ponosni, jer je nemaju ni mnogi regioni u Evropi.

S. K. O.

BOLJI DANI ZA BUNJEVAČKU RADIO REDAKCIJU „BUNJEVAČKA RIČ”

RIŠENJE BUNJEVAČKOG RADIJA

U positu Nacionalnom savitu 16. jula došo je gospodin Jožef Klem, pomoćnik direktora Radio Novog Sada i glavni urednik programa na jezicima nacionalni manjina. O razlogu posite kazo nam je slideće: **„Do moje posete Nacionalnom savetu je došlo na inicijativu proizvođača programa na bunjevačkom jeziku, koji trenutno emituje RTV Novi Sad, jednom nedeljno, svakog petka u 22 sata. Tokom ovog sastanka razgovarali smo o dosadašnjim iskustvima, ali i o tome kako bi se mogao proširiti ovaj program na bunjevačkom jeziku i da se promađe bolji termin emitovanja, kao i to kako bi moglo doći do toga da sada emisija na bunjevačkom jeziku preraste u radio redakciju na bunjevačkom jeziku Radio Novog Sada. Mislim da smo se saglasili u tome da naš Javni medijski servis Vojvodine, želi da pruži, ne samo Bunjevcima, već i svim ostalim nacionalnim manjinama koje žive u Vojvodini i koje imaju osvovan Nacionalni savet da dobiju svoje mesto na našem programu na Radio Novom Sadu. Mi smo pokušali da zacrtamo neke korake koje bi smo u buduće vreme mogli polako da ostvarujemo i tako dođemo do našeg zajedničkog cilja.**

Jedna od teškoća sa kojom se susreće Radio Novi Sad jeste što se svi manjinski programi, izuzev programa na mađarskom jeziku koji ima svoju frekvenciju, svih ostalih osam programa na manjinskim jezicima emituje na jednoj frekvenciji. To znači da mi imamo veoma ograničen broj časova koji možemo da delimo između ovih osam programa, a pretpostavljamo i očekujemo, da će se u sledećih nekoliko meseci javiti još neke nacionalne manjine, koje će u međuvremenu konstituisati svoje Nacionalne savete. Takve manjine su, za sada, Crnogorci i Nemci. Dakle, zbog ograničavajućeg faktora nemanja prostora, ne možemo odmah da izađemo u susret zahtevima bunjevačke nacionalne emisije. Međutim, svakako postoji s naše strane razmišljanje kako bi se ovaj nedostatak prostora mogao re-

Jožef Klem

šiti. Jedan od načina jeste da svi zajedno, dakle i Radio Novi Sad kao Javni medijski servis i svi Nacionalni saveti koji trenutno postoje, kao i oni koji će se tek oformiti u Vojvodini, zahtevamo od Republičke radio-difuzne agencije da obezebedi još jednu besplatnu talasnu dužinu. Tako bi Radio Novi Sad dobio još jednu dužinu na kojoj bi se emitovali programi na jezicima nacionalnih manjina, koji još trenutno nisu zastupljeni na našem radiju.

Druga mogućnost je, ako slučajno ne može da se ovo ostvari, i ako ne možemo dobiti besplatnu frekvenciju, da se ovaj put opet zajedno obratimo pokrajinskim vlastima. Da vidimo da li bi Pokrajima, kao jedan od garanata manjinskih prava, htela da zajedno zakupimo jednu talasnu dužinu, na kojoj bi se mogli emitovati ovi programi. Da više ne budemo tako skučeni sa tim vremenom, koje nas trenutno ograničava.

Ono što sam do sad mogao kao predstavnik Radio Novog Sada obećati bunjevačkoj radio emisiji, je da će Radio Novi Sad, čini mi se već od jula, krenuti sa sufinansiranjem programa koji se proizvodi na bunjevačkom jeziku. To znači, da će bunjevačka emisija dobijati mesečno određenu sumu, koju sada me mogu precizirati, od Radio Novog Sada za emisije koje oni pripremaju za svoj program. Radio Novi Sad prikuplja sredstva kako bi bio u mogućnosti da tehnički njegov program bude dostupam u svakom delu Vojvodine. A to znači, da će se bunjevački program, koji se nije mogao čuti u okviru Subotice gde živi naviše bunjevačkog življa, čuti sigurno do kraja godine.

Treći segment je da kolege iz bunjevačke radio redakcije svoje viđenje programa na bunjevačkom jeziku stave na papir. Taj projekat onda dostave generalnoj direktorici RTV Vojvodine i da zatim zajedno sednemo sa Nacionalnim savetom Bunjevaca, sa rukovodstvom Radija i pokušamo naći neka rešenja koja bi bila zadovoljavajuća i za Nacionalni savet i za RTV Vojvodine.

S.K.O.

OBAVIŠTENJE

Svečano obilužavanje praznika bunjevačke nacionalne manjine „Dan Dužijance 15. avgust” održaće se u sridu 15. avgusta 2007. godine u 18 sati u Velikoj većnici Gradske kuće.

Svečanost počinje okupljanjem u 17,30 sati isprid Velike vićnice Gradske kuće. U 18 sati počinje svečani program dočekom krune i novog kruva koji u svečanu salu unose bandaš i bandašica.

Nakon toga počinje svečana akademija sa izlaganjem gospodina Nikole Babića, pridsidnika Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine a slidi kulturno-umitnički program. Na kraju svečanosti za goste će bit prirađen koktel.

Srdačno vas očekivamo,
Bunjevački nacionalni savit

KUD „ALEKSANDROVO” IMA PUNO PRIJATELJA

PRIJATELJSTVO U VLADIMIRCIMA

Nisam odolila kad su me 10. jula pozvali iz KUD-a „Aleksandrovo” da idem š njima u Vladimirce. Jedan lip gradić koji ima 22.000 stanovnika i 29 sela. Sve je to smišteno na brižuljcima, prava lipota. Vladimirci se nalaze nedaleko od Šapca a izmed Tamnave, Save i Cera.

To je inače dugogodišnja saradnja izmed „Diše Atića”, folklorne sekcije pri biblioteki u Vladimircima, koja broji 150 članova, i KUD-a „Aleksandrovo”. Domaćini su pozvali Šandorčane u goste da i oni budnu dio proslave Petrovdana, inače seoske slave, koja je trajala nedilju dana. Posli užne domaćini su nas odveli u manastir Kaonu, koji je građen daleke 1392. godine, a freske su obnovljene prija desetak godina. Uživali smo nikoliko sati u lipoti i tišini koju pruža manastir i okolina.

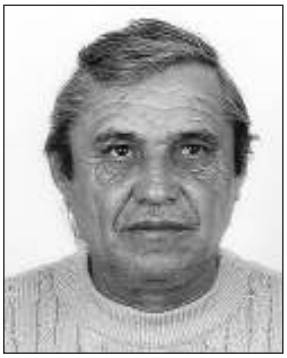
Uveče u Hali sportova održan je koncert folklora, kojeg su izveli pored Šandorčana, domaćini a i gosti iz Tanoka s juga Rusije, otkaleg je došlo četrdeset učesnika.

KUD „Aleksandrovo” je spletom bunjevački igara otvorilo to lipo veče, a onda su se redali naizmenično i domaćini i Rusi.

Prvi put sam imala prilike uživat u ritmu ruske muzike, njevi brzi igara i lipe nošnje. Život piše čudne pripovitke i pripliće sudbine, tako je naš domaćin Dragan Ćosić, studiro u Subotici 80-ti godina, bio podpridsidnik KUD-a „Aleksandrovo” i pomago Klari Takač u šivenju nošnje. Kaže, nikad neće zaboraviti kad je cilu noć sidio za mašinom i šio, a šiti je naučio od svoje mame još kad je bio dite. Posli večere razminjeni su pokloni. KUD „Aleksandrovo” poklonilo je sliku od slame, koju je uradila njeva slamarska sekcija, za uzvrat dobili su veliku Bibliju.

Bilo je malo i suza, jel onaj ko je počo to prijateljstvo sa folklorom iz Vladimiraca, Mihajlo Takač Čombe, ni-je više med živima. **Marija Horvat**

Kad se stišaje poslidnji koraci

Mihajlo Takač – Čombe rođen je 11. VII 1945. godine u siromaškoj porodici. Baćo ga je ostavio kad je bio mali, zato se teško kroz život probijo. Završio je Sridnju tekstilnu škulu i radio u „Mladosti” do penzije. Prve korake u folkloru Čombe je napravio nuz mamu Mariju kad je imo 12 godina, u „Ivan Goran Kovačiću”. Bio je član KUD-a „Mladost”, a onda je prišo u KUD „Bratstvo”, i svoju ženu Klaru je tu upozno. Dvi godine su nji dvoje bili u „Bunjevačkom kolu”.

Daleke 1976. godine na inicijativu omladine M.Z. „Aleksandrovo” Čombe osniva folklornu sekciju. Radilo se pod teškim uslovima, u praznoj sali di ni pendžera nije bilo, grijali su se na jedan rešo. Vrlo brzo su počeli da nastupaje i to brez nošnje, u tegetskim suknjicama, bilim bluzicama i pregačama. Da bi se došlo do nošnje išlo se u berbu kuruza, kopanje ripe, skupljo se dobrovoljni prilog da se počme kupovat materijal za nošnju. Društvo je počelo putovat prvo bliže, a posli i po Evropi npr. Belgija, di je bio njev zapažen nastup. Čombe je pokrenio saradnju s drugim društvima širom Srbije pa i šire. Takođe po njegovoj ideji organizuje se Vojvođanski festival folklora koji traje sedam godina. Tri godine uzastopno putovali su u Grčku.

Čombe je imo snage i ambicije za folklore i dicu, ko da će živiti 100 godina. Mihajlo Takač-Čombe ostaće zapamćen ko legenda subotičkog folklora. On je jedini kao stručni rukovodilac i koreograf dobio priznanje iz Novog Sada „Iskra kulture”.

Iznenada je preminuo 27. VI 2007. godine.

Ovo su bile riči njegove životne i folklorne saputnice Klare. Ona ga je najbolje i poznavala. Njegovim stopama nastaviće ćer Vesna koja je prve korake u životu i folkloru u isto vrime napravila.

Marija Horvat

U SKC „SVETI SAVA” IZVEDENA PREMIJERA MONODRAME „SNAŠ KATA U SVATOVIMA”

LIPOTA PROŠLOSTI I TRAGIKA SADAŠNJOSTI

Svojom prvom monodramom „Snaš Kata u svatovima”, **Gabrijela Diklić** je pokrenila puno pitanja koja muče sadašnjicu. Olako odricanje kulturnog nasliđa i neselektivno privaćanje savrimenog, obavezno dovodi do gubitka identiteta i vode u ništa

Nostalgija i žalost za prošlim vrimenima i običajima, osnovni je motiv monodrame „Snaš Kata u svatovima” Gabrijele Diklić, koju je, 21. juna u prostorijama Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava” u Subotici divanila **Katica Marganić**. Na sceni u zadužbini Dušana Radića su nastupili Đula Skenderovič, Tamburaški ansambl „Sledbenici Pere Tumbas Haje” sa vokalnim solistom Tamarom Babić. Ovo veče je otvorio Ivan Skenderović, potpridsidnik „Bunjevačke matice”, dok je voditelj programa bila Marija Horvat.

Autor je u svom prvencu, istovrimeno, na vrlo duhovit način, oštro kritikovo naše olako odricanje kulturnog i nacionalnog nasliđa i neselektivno privaćanje izazova koje nudi savrimeno doba. U želji da pratimo novotarije koje nam se nude, mi zaboravljamo na prošlost, običaje i kulturu, pa nam se najčešće dešava da smo se starog odrekli, a novo nismo naučili. Baš u tom se gubimo i utapamo u bezličnost. Nestaje identitet, kako pojedinačni, tako i kolektivni. Ovaj momenat, „Snaš Katu u svatovima” izdiže izvan okvira nacionalne književnosti i po temi i problemu koji tretira, čini je univerzalnom.

Ovo potvrđuje i Gabrijela Diklić koja o svojoj junakinji kaže:

– Snaš Kata je žena sa salaša, jel se još samo tamo, ženama isprid imena dodaje ono „snaš”. Ona je, istina, malko odmaknuta od tokova savrimenog načina života, al neuka nije. Nit joj manjka zdrav razum i logično rasuđivanje. Nije tajna da prema njoj imam naklonost, simpatije i osićaj da sam dužnik ženama nalik njoj – objašnjava Diklićeva. **– Smistila sam je u svatove zato što mi se činilo da je to zgodna prilika u kojoj će se ona suočit s velikim prominama jel su kadgodašnji svatovi, za koje ona zna, bili drugačiji. Pravljeni su, ne zajednički, nit u salama, jel kafanama, već zasebno u momačkoj i divojačkoj kući. U nji se dolazilo na karucama i haptikama, pa kad se nanižu drumom za njima se dizo oblak prašine, a vijorile su se svilene grive i pantljike. Sićam se avlije pune gledača, dirljivog opraštanja snaše od roditelja i bile maramice koju je ona, na odlasku, bacila priko glave da je suze ne prate u novom životu. Sića se dočeka mlade u đuvegijinoj kući i podvikivanja kad se zaigra kolo. Pamti tamburaše koji se svakom gostu, kraj astala, otpivali zapovi đenu pismu, mulatovanja i ispraćanja gostiju sa svircima i sve druge svatovske običaje koji više nema.**

Vrlo živopisno ovu ženu, na scenu, je prinela Katica Marganić.

– Snaš Kata mi je zdravo bliska. Ko dite sam često bila kod majke i dide na salašu, tako da dobro poznam te žene i tu sam našla inspiraciju. Mislim da sam je dobro odglumila i da me je svit privatio, jel mi se na sokaku javljaje sa „snaš Kate” – kratko je kazla Katica Marganić.

J. Poljaković

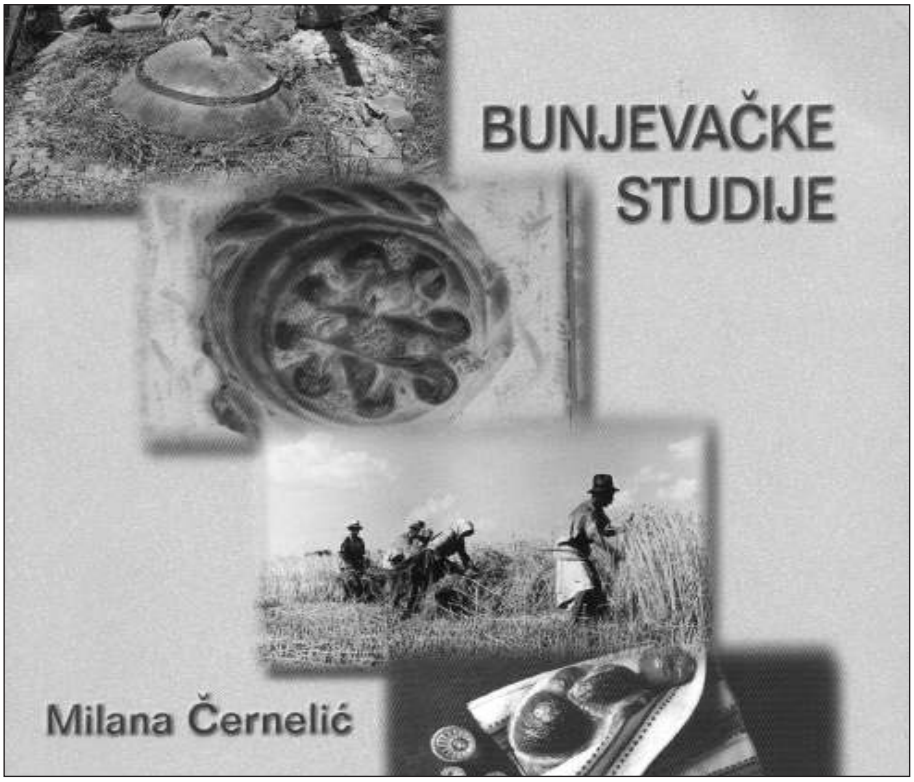

„BUNJEVAČKE STUDIJE" PO ZAGREBAČKOM MODELU

Prošle godine je štampana knjiga poznate hrvatske naučnice, dr Milane Černelić, etnologa, pod naslovom ***Bunjevačke studije,*** u izdanju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Pojava ovakog naslova u srid Zagreba pobudila je nadu da će autorica ko naučni radnik, a po majci i sama Bunjevka, u svojem radu divaniti o Bunjevcima, stručno i argumentovano, bez primesa politike el „narudžbe" sridine u kojoj živi (u ovom slučaju susedna država Republika Hrvatska). Moje su se nade izjalovile već kad sam pročitala mišljenja odabranih recenzenata: prof. dr Vitomira Belaja i prof. dr Jadranke Grbić-Jakopović, koji fale ovu knjigu zato što ona „općenito doprinosi boljem poznavanju hrvatske nacionalne kulturne povijesti", odnosno „etnogeneze Bunjevaca, koja je jako zamršeni znanstveni problem, ali i bitno politički."

Knjiga je pridstavljena u Subotici tokom jula 2007. u vrime godišnji odmora, te nažalost, nisam mogla prisustvovati njezinoj promociji, al sam je uzajmila od jedne koleginice, kako bi je mogla pročitat, jer stručna biblioteka u kojoj sam zaposlena još nema ovu knjigu. Pošto nisam etnolog, nego profesor književnosti, a po zvanju bibliotekar savetnik i kustos koji se dvadeset sedam godina bavi kulturnom istorijom Subotice (i naroda koji u njoj žive), ko i tekućom retrospektivnom zavičajnom bibliografijom, moj osvrt na knjigu ***Bunjevačke studije*** Milane Černelić biće ostvaren u tom pravcu. Osim tog, želim da dam svidočenje o svojem bunjevačkom identitetu koje se razlikuje od ovog u navedenoj knjigi.

Raniji radovi Milane Černelić dobro su poznati muzejskoj stručnoj javnosti u Subotici, pa tako i meni kao bibliotekaru po profesiji. Gospođa Černelić je stručne članke objavljivala u okviru ***Zbornika radova kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije*** u Beogradu, u mađarskom časopisu ***Folklór és tradició*** u Budimpešti, zatim u zagrebačkim časopisima: ***Studia ethnologica, Studia ethnologica Croatica, Etnološka tribina,*** te u ***Senjskom zborniku.*** Objavila je knjigu **Uloge i nazivi odabranih svatova u Bunjevaca,** 1991. u Zagrebu, a doktorsku disertaciju pod naslovom: **Odabrane pojave iz svadbenih običaja bunjevačkih Hrvata kao izvor za proučavanje njihove etnogeneze** odbranila je 1997. godine. Bila je jedan od autora izložbe ***Iz baštine bačkih Hrvata-Bunjevaca*** u Etnografskom muzeju u Zagrebu 1998. U julu 2006. godine izabrana je u zvanje vanrednog profesora Odseka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Od 2002 - 2006. godine radila je na projektu ***Identitet i etnogeneza primorskih Bunjevaca***. Član je Hrvatskog etnološkog društva, Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata i Matice hrvatske.

Knjiga ***Bunjevačke studije*** ima pet veći dilova pod naslovima: Kako pristupiti istraživanju bunjevačkih identiteta; Primorsko-lički Bunjevci; Podunavski Bunjevci; Bunjevci u kontekstu etnokulturnih procesa na prostoru jugoistočne Europe i Kritički osvrt na doprinos istraživanju bunjevačkog podrijetla srpskog etnologa Jovana Erdeljanovića. Knjiga je dobro opremljena fotografijama, literaturom i izvorima, a i životopisom Milane Černelić i ima priko 300 strana. Nedostaju stručni registri imena i pojmova, ko i predmetni registar, al je studija ozbiljno urađena, što se i podrazumiva kad se radi o tako iskusnom istraživaču i profesoru univerziteta.

U uvodnom dilu knjige, dr Milana Černelić navodi da su ***Bunjevačke studije*** nastale na osnovu „dugogodišnjih istraživanja kulturnog naslijeđa hrvatske etničke grupe poznate pod imenom Bunjevci" i tako u prvoj ričenici određiva sve Bunjevce prema zvaničnom stavu hrvatske etnološke nauke i aktuelne politike, ne uzimajući u obzir drukčija naučna mišljenja stručnjaka iz zemalja u okruženju i objektivno drukčiji status Bunjevaca u Srbiji, gdi su Bunjevci priznati ko nacionalna manjina poput Mađara, Hrvata, Rusina, Slovaka i drugih. Gospođa Černelić dalje navodi da „svaka etnička formacija ima višestruki identitet. Bunjevci su ostvarili višestruki identitet već i samom činjenicom da su se razdvojili u tri ogranka u određenom razdoblju svoje prošlosti.(...) Ako se pojedinim pojavama može odrediti etnička skupi-

na koje ih je oblikovala, onda se dalje mogu, prateći sudbinu tih pojava, otkrivati etnogenetski procesi koji su slabo (ili nikako) dokumentirani pisanim izvorima. Takvim pristupom moguće je otkriti procese etnokulturnog oblikovanja Bunjevaca kao dijela hrvatskog naroda, koji se uslijed povijesnih zbivanja odijelio u tri odvojena ogranka.(...) Etnološki pokazatelji potkrepljuju tvrdnju da su Bunjevci od svojih početaka bili sastavnim dijelom hrvatskog nacionalnog korpusa. Te su spoznaje to bitnije što se zna da se srpska historijografija, pa i etnologija, trudila svim sredstvima dokazati srpsko podrijetlo Bunjevaca. Argumentiranim pobijanjem takvih nastojanja i utvrđivanjem novih činjenica njihove kulturne povijesti mogu se prikupiti dokazi za rasvjetljavanje njihove etnogeneze"(Černelić 2003: 410-411).

Eto glavne teme ovih „bunjevačkih" studija: pobiti nastojanja da se bačkim Bunjevcima ospori pripadnost hrvatskome narodu - po svaku cinu, pod plaštom „visokonaučne" argumentacije u kojoj svaki detalj, svako razdoblje i svi izvori i literatura dokazuju unaprid postavljenu tezu: Svi Bunjevci na svitu su Hrvati - i to imaju ostati bez obzira na tri navedena „ogranka" i različite „identitete", kulturnu istoriju, etnogenetske procese i njevu volju. Svi zaključci krunisani su poslidnjim odiljkom knjige pod naslovom: „Kritički osvrt na doprinos istraživanju bunjevačke etnogeneze srpskog etnologa Jovana Erdeljanovića" u kojem autorka zamira svojem srpskom kolegi etnologu upravo ono što ja zameram njoj: „Kao znanstvenik svjestan je da svoje tvrdnje mora dokumentirati, no kada tako dokumentiranu građu treba smjestiti u unaprijed utvrđen kalup, dolazi do proturječnih navoda i krive interpretacije korištenih izvora." Žao mi je što je gospođa Černelić, iako vrsni etnolog, upala u istu zamku da u nekim svojim tvrdnjama zaključuje „odozgo," po unaprid utvrđenom, ja bih ga nazvala „zagrebačkom" modelu izučavanja Bunjevaca, što se od nje nije moglo očekivati, jer i sama priznaje da bi „potpunu valorizaciju njegova djela tek trebalo učiniti."

Navešću samo par podataka o Jovanu Erdeljanoviću zbog naši čitalaca: akademik Erdeljanović bio je jedan od najbolji studenata velikog srpskog naučnika Jovana Cvijića, kasnije njegov asistent, saradnik i prijatelj; nakon Velike škole u Beogradu, proširio je svoje stručne vidike na studijama u Nemačkoj i Češkoj i vratio se kao doktor nauka; u trideset drugoj godini života postao je prvi kvalifikovani univerzitetski nastavnik etnologije u Beogradu, odnosno u balkanskim zemljama uopšte; on je zasnovao sistematsko konstituisanje etnologije kod nas i napisao krupne kritičke etnološke rasprave: ***Stara Crna Gora*** (1926), ***Kuči, pleme u Crnoj Gori*** (1907), ***O poreklu Bunjevaca*** (1930), ***O počecima vere i o drugim etnološkim problemima*** (1938), udžbenik ***Osnove etnologije*** (1932; 1939) i druge. Njegovi učenici bili su: B. Drobnjaković, M. Filipović, B Rusić, takođe vrsni etnolozi.

Primorsko-lički Bunjevci obrađeni su kod gospođe Černelić na 36 strana u knjigi od 300 strana, zato što su po ričima same autorke „do nedavno gotovo da nije bilo nikakvih znanstvenih istraživanja ovog kraja (Primorje i Lika, prim. N.Bašić P), odnosno njegovog stanovništva" koje ona naziva Hrvati Bunjevci. Istraživanje terena započeto je tek 1998. godine prema projektu predloženom Matici hrvatskoj 1999. godine a nastavljeno u 2000. godini malo skromnije. Kako je to moguće da su primorsko-lički Bunjevci manje interesantni za hrvatske naučnike od podunavskih?! Autorka uvik istraživa svadbene običaje kod Bunjevaca ili porodične zadruge i salaše, te sa tih aspekata vrši upoređivanja i analize, jer tu tematiku najbolje poznaje, dok joj drugi podaci vezani za Bunjevce nisu bili „pri ruki," što se vidi i prema korišćenoj literaturi (u čijem spisku nema Ivana Antunovića, Mije Mandića, Milivoja V. Kneževića, Vase Stajića, ko ni starije originalne bunjevačke štampe – za koju postoje štampane bibliografije – i kalendara koji su prava riznica upravo etnoloških i drugi podataka o Bunjevcima).

Podunavski Bunjevci obrađeni su na priko 130 strana po slidećim temama: O životu na salašu, Povezanost života na salašu i u gradu, Kontinuitet nekih važnijih običaja bačkih Bunjevaca (o Božiću, o Uskrsu, o svadbi, o običaju plesa sa nevestom); Zadružne obitelji roda Balažević-Marinkić u nekoliko generacija; Gore obredne vatre; Bački Bunjevci u kontekstu etnički promena tokom 20. veka; Nastojanja da se bačkim Bunjevcima ospori pripadnost hrvatskome narodu i Lokalna zajednica bačkih Bunjevaca u Hrvatskoj. Stiče se utisak da autorka puno više zna i piše o podunavskim Bunjevcima, neg o primorskim i ličkim, što baš nije prirodno s obzirom da živi u Zagrebu, a ne u Vojvodini – Srbiji. Najveću pažnju autorka posvećiva karakterističnim pojavama u zadružnom životu podunavskih Bunjevaca: imovina, gospodarenje, funkcija pojedinca u zadrugi, održavanje zadruge i dioba, upravljanje zadrugom, dužnosti domaćice i ženski poslovi u zadrugi i specifičnosti bunjevački zadruga u prostornom kontekstu, a zatim i pitanjima vezanim za obredne vatre (uskrsne, crkvene, Ivanjske vatre).U ovom dilu knjige najvažniji odiljci su oni gdi se raspravlja o bačkim Bunjevcima u kontekstu etnički promena tokom XX vika i u kontekstu „velikosrpske ideologije" koja je imala za cilj „posrbljivanje Bunjevaca i Šokaca". Autorka dalje navodi kako je tokom Drugog svitskog rata, u toku rata i u poratnim godinama do 1948. došlo do dalji etnički promina u Vojvodini „u korist Srba", a na štetu Nemaca i Hrvata: „Iz današnjeg kuta gledanja već su puno jasnije velikosrpske tendencije posrbljivanja Hrvata u Vojvodini između dvaju ratova. Ta su nastojanja nakon Drugog svjetskog rata zataškana proklamovanim bratstvom i jedinstvom, da se ponovnim buđenjem velikosrpske ideje krajem osamdesetih godina nastavila." **Gospođa Černelić nigdi ne navodi već objavljene dokumente o naredbama nove komunističke vlasti 1945. godine „da se svi Bunjevci imaju pisati kao Hrvati u celoj Vojvodini i o trošku države izmeniti njihova lična dokumenta u kojima piše Bunjevac – u Hrvat, a u biračkim spiskovima svakog Bunjevca prepisati u Hrvata (vidi u *Bunjevačkim novinama*, 2005, *Klasje naših ravni,* 2006).** Ovako selektivno korišćenje istorijski dokumenata i podataka nedopustivo je za svaku ozbiljnu studiju, naročito onu koja pretenduje bit naučna.

Četvrti odiljak knjige ***Bunjevačke studije*** odnosi se na Bunjevce u kontekstu etnokulturnih procesa na prostoru jugoistočne Evrope, u kojem se navodi uloga svatovskog starešine, srodne pojave u svadbenim običajima Bunjevaca i balkanskog stanovništva romanskog govora, zatim uloga kolača u obredu blagoslova i prstenovanja mladenaca, te podaci o kravaju i svatovskoj grani koja nije samo ukras.Za svadbene običaje Bunjevaca, gospođa Černelić utvrđiva čitav niz zajednički elemenata sa stanovništvom severoistočne Srbije, Crne Gore, Boke Kotorske, duž jadranskog područja sa širim dinarskim zaleđem, uključujući jugozapadnu Bosnu i dilove Hercegovine, pa sve do Istre. Tu je ona na „svom terenu" i to su najbolji dilovi ove knjige.

Za peti dio knjige pod naslovom „Kritički osvrt na doprinos istraživanju bunjevačke etnogeneze srpskog etnologa Jovana Erdeljanovića", već sam kazala da bi bolje bilo da nije u ovoj knjigi, jer bi ona tako dobila na kvalitetu, a ovako izgleda da je i sama „urađena prema narudžbi." Ne znam čijoj, ali znam da nama Bunjevcima u Srbiji više niko neće nameći i objašnjavati pitanje našeg identiteta, jer nas ko samostalnu nacionalnu manjinu štite svi pozitivni zakoni Republike Srbije, koji regulišu ovu oblast, ko i evropske norme o zaštiti prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina.

Nevenka Bašić Palković

POSITILI SMO FAMILIJU FRANCIŠKOVIĆ KOJA ŽIVI KRAJ PALIĆKOG JEZERA

SALAŠ DI NI LISICA NE NOSI POŠTU

Bilo je lito, Palić se prisijavo na suncu a mirnu vodu jezera pokadkad je, samo na tren, namrsko po koji dašak vitra, kad smo se uputili u goste familiji Francišković koja živi na salašu kraj obale, udaljenog od centra Palića oko tri i po kilometera.

Prvo divanimo sa **snaš Anom Francišković** (81) koja je rođena na Radanovcu u familiji Antunović.

– Dida i teta su me odranili. Stali smo blizo škule J. Jovanović-Zmaj i tamo sam završila četri razreda. Od Palićkog puta i tramvaja bili smo udaljeni nikoliko kilometeri a ja sam s trinajst godina raznosila mliko po kućama. Dida je obrađivo dosta zemlje i nije bilo gladi. Svaki post se postio a u Korizmi čak sedam nedilja. Meni je i to bila dragost jel sam onda ila dunca, pekmeza, u kori krumpira, suve pogače i soparne čorbe. Kuvali smo je tako što se vodi dodavala kuvana paradička iz boce i ukuvavani su u nju debeli rizanci, koji su zakuvavani, zbog posta, brez jaja. Zdravo sam volila i znala igrat, a blizo našeg salaša su se pravile igranke pa sam već s četrnajst godina išla u kolo al samo do mraka. Imala sam dvadeset godina kad sam se udala za Fabijana Franciškovića na ovaj salaš. Dobili smo u dar kravu pa sam ja, ponovo, raznosivala mliko po kućama. Salaš je ziđan još 1925.godine, a kad sam se udala imo je samo sobu, kujnu, špajc i ambetuš. Soba se podmazivala žutom zemljom i posipala piskom. Prija dvadesetak godina salaš je obložen cigljom i sad ima tri sobe, kujnu, zatvoren ambetuš, i kupatilo. Struja je uvedena 1990. godine – pripovida nam snaš Ana.

Pajo Francišković (55), snaš Anin sin, mašinski tehničar, zaposlen je u privatnoj firmi i nuz to obrađiva i desetak jutara zemlje.

– U današnje vrime lipo je falit salaš a živit u varoši. Dobro je onima koji obrađivaje bar 100 jutara zemlje, a salaš njim je nuz tvrd put. Ode je od prvi jesenski kiša pa do prolićni dana blato jel snig i led. Svi okolni salaši su prazni a prvi komšija je udaljen od nas oko jednog kilometera – jada nam se Pajo.

Snežana Francičković (40), Pajina žena, rođena je nedaleko na jednom od salaša. Udala se vrlo mlada sa sedamnajst godina. Pajo kaže da je ona glavni stup salaša. Imadu tri krave koje ona muze ručno, pravi sir i prodaje na palićkoj peci.

– Da je samo to, već držimo i ovce, svinje i pilež, pa dok sve nji ne namirimo umorim se a onda ne možem gledat televiziju, već od umora oma zaspem – priznaje Snežana.

Pajo i Snežana imadu dvoje dice, Peru studenta u Novom Sadu i Jasminu maturantkinju subotičke Gimnazije. U eri obećavanog turizma, Franciškovići žele dobar put da svojim „Jugom" mogu lakše doć do salaša. I Nina svoju budućnost vidi na salašu, u turizmu recimo, rado sidne za kormanj traktora, pomaže oko poslova u košari, voli mačke i kerove i žao joj je što nije išla u poljoprivrednu škulu. Prisića se Nina i svog ditinjstva kad je tata Pajo palio traktor i u prikolici na bali slame, nju i brata nosio u škulu. Njima je ko dici bilo sramota što je on u gumenim čizmama pa su pristajali da ji traktorom donese samo do Palićkog puta. Sin Pere se, do odlaska na fakultet, puni jedanajst godina, fodbalovo u FK „Palić", a do druge majke i dide koji stoje na obali, je znao, da bi brže stigo, priplivat jezero.

Pajo je skinio s tavana šunku od dvadesetak kila ko potvrdu zašto je dobro živit na salašu. Zakolju, kaže, po šest svinja godišnje jel i Nina i Pere se kostiraju od kuće.

I stvarno, lipo je bilo bit u gostima na salašu a pisat u varoši. Možda će kogod jedared pisat o Nini koja se bavi turizmom na salašu a do njeg vodi tvrd put. Samo, možda će onda salaš izgubit svoj mir, tišinu i draž koju rasipa oko sebe.

Marija Horvat

NA DIDA HORNJAKOVOM SALAŠU KOD SOMBORA ODRŽAN

RISARSKI DAN

Na **Dida Hornjakovom** salašu, koji je oko 1,5 kilometer udaljen od Sombora, a koji u poslidnje vrime zaokuplja sve veću pažnju ljubitelja etno – turizma, u organizaciji Udruženja građana „Bunjevačko kolo", iz Sombora, a u saradnji sa Gradskim kulturno – umitničkim društvom „Ravangrad" održan je, u okviru priprema za Dužionicu 2007 - Risarski dan.

Nakon okupljanja učesnika Risarskog dana na salašu, di su ji u ulogi domaćina dočekali gazdarica **Snežana Omaković** i gazda **Dragan Kubatov**, prije odlaska na košnju, čeljad se pomolila, a zatim su na obližnjoj njivi obavili kosidbu, pridvođeni bandašom **Stipanom Budimčevićem**, iz Svetozara Miletića i bandašicom **Gabrielom Gmijović**, iz Subotice. Vridne i spretne ruke risaruša i isplele su dosta užadi za potribe Dužionice, a kosci su, u rekordnom roku, pokosili žito, uz pratnju risaruša koje su oma iza nji vezivale snopove, dok je zadatak bandašice bio da isplete vinac za glavnog bandaša. Posli ručka na njivi, obavljen je i završni dio – slaganje žita u krstine, a potom i povratak vridnih risara na Dida Hornjakov salaš, na zasluženi odmor i svečanu žetvenu užnu. Prilikom ulaska na salaš, bandaš, risari i risaruše su pridali gazdi vinac, uz pripovitku kaka je i kolika žetva bila i šta se mož od nje očekivat.

Dragan Kubatov, ljubazni gaz-

da, primio je, uz blagoslov, ispleteni vinac, gazdarica Snežana Omaković je vodom poškropila vinac i posula ga mekinjama. Zatim je gazda obisio vinac pod striju, a bandašica je pridala krušnu krpu gazdarici a ona gazdi, koji je, nuz zadivljene poglede risara i risaruša, obisio na vr đerma. Ujedno, to je bio znak da je žetva gotova.

Na kraju, prema tradicionalnim bunjevačkim običajima, održan je za sve učesnike kosidbe, uz prigodnu tamburašku muziku članova GKUD „Ravangrad", nuz zdravicu domaćina, žetvena užna, kojoj su prisustvovali, pored najavljeni gostivi, i članovi Upravnog odbora Udruženja građana „Bunjevačko kolo", na čelu sa pridsidnikom **Josipom Jocikom Bošnjakom** i počasnim pridsidnikom **Đurom Bošnjakom**.

Milorad Blažić

NA PORODIČNOM IMANJU STIPANA BUDIMČEVIĆA U SVETOZARU MILETIĆU ODRŽANA

SLAMARSKA RADIONICA

U okviru priprema za pridstojeću Dužionicu, ko početak žetveni svečanosti, slamarska sekcija Udruženja građana „Bunjevačko kolo", iz Sombora, održala je, na porodičnom imanju rukovodioca sekcije **Stipana Budimčevića**, iz Svetozara Miletića, prvu slamarsku radionicu. Uz članice somborske sekcije **Ljiljanu Šokčić, Ilonku Bogišić, Anicu Vitman** i **Zlatu Has**, bile su prisutne i članice subotičke sekcije „LUSA" (Likovno udruženje slamara amatera): **Gabriela Gmijović, Marija Salma** i **Marija Horvat**, samostalna slamarka **Marija Sarić**, iz Subotice, a iz „Mimoze" (Udruženje ljubitelja ručni radova), iz Bajmoka, svojim umećom predstavila se **Mirjana Boca**.

Domaćin slamarske radionice, Stipan Budimčević, kaže da je ove godine, na insistiranje **Save T. Kovčina**, novinara iz Sombora, proistekla ideja da se ova zanimljiva slamarska radionica održi upravo na njegovom imanju, naravno uz podršku Udruženja građana „Bunjevačko kolo", iz Sombora, i njegovog pridsidnika **Josipa Jocike Bošnjaka**.

„Sve ovo je zamišljeno ko jedno druženje i početak priprema za završetak žetveni svečanosti, „Dužionicu", koja će se u Somboru održat početkom avgusta. Naše članice, ko i naše gošće iz Subotice i Bajmoka, pravile su vinac od žita, koji će ić u Karmelićansku crkvu, u Somboru, ko i perlice za ukrašavanje crkve, al i revera učesnika manifestacije. Naravno, pripravili smo slamu i za naše redovne radove u našoj sekciji".

Slamarskoj radionici prisustvovali su i pojedini članovi Upravnog odbo-

ra Udruženja građana „Bunjevačko kolo”, iz Sombora: **Josip Jocika Bošnjak**, pridsidnik, **Aleksandra Kalčan Medurić**, potpridsidnik, **Ivan Bošnjak**, **Slobodan Plavšić** i **Karlo Dida Dujmović**, ko i novinar **Savo T. Kovčin**.

Da bi sve prošlo u najboljem redu, pobrinio se domaćin slamarske radionice Stipan Budimčević i njegov brat Marinko, ko i članovi njegove porodice koji su učesnicama radionice, i ostalim prisutnim, priredili u prijatnom ambijentu jedan nezaboravan ručak iz kotlića: praseći gulaš – paprikaš, nuz pitu od višanja, ko sladu, a za ostalo su se pobrinile članice sekcije, koje su dale svoj puni doprinos svojim nadaleko poznatim kolačima. Nuz razlađeno piće i nuz tamburašku muziku u izboru Save T. Kovčina, slamarska radionica će svima ostat u prijatnom sićanju i dugoj uspomini.

Milorad Blažić

ZLATNE RUKE BAJMOKA 2007.

U prostorijama Mesne zajednice Bajmok, 26. juna, otvorena je III izložba „Zlatne ruke Bajmoka 2007”. U organizaciji BKC-a iz Bajmoka, radove je izložilo 25 izlagača i prikazalo 200 eksponata. Svoje radove su izložili Bajmočani, Subotičani, Tavankućani i bajmočki Gerontološki klub. Bilo je tu svakaki radova: čipke, bilog veza, madžarskog veza goblena, skulpture rađene u drvetu, boce i čaše oslikane vitraž bojama, slike od slame, slike crtane hemijskom olovkom, ikebana od ljuskure, crtanje na svili, a svi vas ostavljaje brez dava.

Liza Vuković je na početku kazla da se svake godine sve više radova donese na izložbu i uvik sve lipči, zato i naziv izložbe „Zlatne ruke”. Bajmočka crkva nosi ime Petar i Pavao, pa se i ova izložba organizuje prid Petrov, odnosno poslidnjeg vikenda u junu misecu. Lora Vuković deklemovala je pismu Gabrijele Diklić „Singerica”, a Stipan Babić je pročito jednu od svoji pisama. Oko 40 Bajmočana je došlo na otvaranje izložbe koju je isprid Bunjevačkog nacionalnog savita otvorila Đurđica Skenderović, a isprid Bunjevačke matice bili su Ivan Skenderović i Ivan Sedlak, kao podpridsidnici Bunjevačke matice.

KUD „BUNJEVKA” NA 37 „MIRK”-U

U zgradi Senćanske Gimnazije krajom juna održan je 37 MIRK (Međunarodna izložba radova i kolekcionara). Bilo je 2.000 učesnika iz 72 kluba, koji su se paštrili pokazat ono što su napravili el skupili. Iz Subotice je bilo puno izlagača, izmed ostali i članovi KUD-a „Bunjevka” pokazali su šta lipo rade u slobodno vrime i od čega imaje zarade.

Kata Kuntić pridsidnica KUD-a „Bunjevka” kaže nam da je zadovoljna sa dobijenim diplomama. Od 27 odrasli i 3 dice doneto je 33 diplome s prvim mistom, 3 s drugim i jedno s trećim. Dodiljene su i tri velemajstorske diplome i to: Dejanu Kovaču za papuče sa zlatovezom, Valeriji Vujković za bili šling-rišelje i Mariji Horvat za fotografije. Inače, velemajstorska diploma se dobije nakon tri uzastopne diplome s prvim mistom.

Na MIRKU su bili sledeći radovi: zlatovez, bili šling, šareni vez, radovi od ljuskure i slame, tradicionalni bili šling rađen na bušenim jajima, božićni kolač, fotografije, izrada papuča, izrada tambura, kolekcionari salveta, sveti sličica, molitvenika, šotoški pregača, svileni marama, košulja od bilog šlinga, nojova jaja, crtana jaja. Slideće godine će bit u Mužlji 38-i MIRK. Svi koji štogod znadu radit triba da se prijave, jel tamo na jednom mistu ima puno lipi radova svake godine.

Marija Horvat

GOSPOJINA I SVETI ROKO

Velika Gospojina je 15. avgusta. To je svetac kad je Blažena Divica Marija uznešena u nebo i okrunjena za kraljicu neba i zemlje. Ona je Majka Isusova pa i majka sviju nas. Ona je naša zagovornica na zemlji i na nebu. Velika Gospojina je bila velik god. U Subotici se održala velika sveta misa s prošijunom oko crkve. Cure su za taj dan dobivale novo ruvo, pa su tako svečano obučeni išli na misu Dužijancu, zafala Bogu za kruv. Posli mise se išlo na Korzo, a posli podne se održavalo kolo, igranka za mlade. Kasnije je došlo vrime da se ta zafala Bogu nije više slavila na Veliku Gospojinu, već nediljom posli Gospojine. Zabranjeno je bilo i šetanje na Korzi priko nedilje. Pa se tako sastavila državna Dužijanca i crkvena.

O kapeli svetog Roke

Kapela svetog Roke više puti je obnavljana, a današnji izgled ima od 1884. godine kad je izgrađena po projektu Titusa Mačkovića u neorenesansnom stilu. Malo je oni Subotičana koji znadu da se u ovoj kapelici nalazi i najstarije subotičko zvono, koje je kapetan grada Luka Sučić dono s jednog o turski ratišta. Zvono je teško 15 kila, a oglašava se samo par puti u godini izmed 16. i 23. avgusta ujtru. Također, kapelica je proglašena za spomenik kulture od velikog značaja.

Dan posli Gospojine, 16. avgusta, je Sveti Roko. On je život položio za svoje bližnje, a najviše za one koji su obolili od kuge. Nji je dvorio, za nji se molio i znakom križa ozdravljivo. Zato ga je Bog za njegovu ljubav već na ovom svitu proslavio za zaštitnika osobito od bolesti kuge. Kuga je dva puta vladala u Subotici. U vrime kad je više svita bilo u izbeglištvu u Petrovaradinu i kojdi u skrovištima 1709.

godine, a drugi put 1738. godine kad je umrlo tušta svita. Dešavalo se da u jednoj kući leže i po dva mrtvaca. To je bila strašna i opaka bolest.

Niki ljudi su se selili iz Subotice na salaše udaljene 10 kilometeri od grada, di je bilo mogućnosti da se spase od kuge. Subotičani su 5. septembra 1738. godine počeli gradit kapelicu posvećenu Svetom Roki i uzeli zavit da će na dan ovog sveca postit 250 godina. Tog zavita su se naši preci zdravo držali. Na dan Sv. Roke održavala se sveta misa u kapelici di je bilo zdravo tušta svita, a posli mise se išlo i u Dudovu šumu di je bio kip Sv. Roke kako drži kugu svezanu lancom. To je bio strogi post. Ijo se krumpir u kori, paprika, paradička, dinja, lubenica, a za užinu se kuvala soparna čorba s paradičkom, pekla se lepanja, el suva pogača.

I ako je prošlo vrime zavita naši Bunjevci, a i drugi katolici u Subotici, drže post i sad, i mole se Svetom Roki na njegov dan 16. avgusta.

Ana Vojnić Kortmiš

PRVI SVATOVI S BUNJEVAČKOM ZASTAVOM

I to se eto doživilo. Od Miraža do Varoške kuće vijorila se i vodila je svatove naša bunjevačka zastava!

Ode ne bi trebalo puno pisat. Same slike koje su vam ode naslikane kažu sve. U ovom triba samo uživati. Zastava je zafaljujući ljudima iz našeg Nacionalnog savita nabavljena. I sami su se čudili kako se tog nisu do sad sitili pa da su jednu zastavu napravili za ovake prilike. Malo je bilo pogađanja koju zastavu bi tribalo ljudima dat, a da se ne upropasti, jel se ovaka prilika ne smi propuštit, a biće ji valjda još.

Na razgovor je došo brat đuvegijin, koji je i bio glavni pokretač svega ovog, kojem je ova ideja prvom i pala na pamet. Dobijo je zastavu koja je nošena u svatovima njegovog rođenog brata.

Evo šta kaže đuvegijin stric Gabor Rudić :

„Svatove smo održali 23. jula ove godine. Ženili smo mog nećaka Igora, a snaša se zove Maja Lulić. Ideja za nabavljanje i nošenje zastave bila je mog drugog nećaka – rođenog đuvegijinog brata Gorana. Zastavu je nosio đuvegijin drug koji se zove Martin. Zastava je bila raširena po zidu iza leđa mladenaca i prija neg što smo pošli na vinčanje, a i kad smo došli s vinčanja. Od „Miraža", di smo držali svatovsko slavlje, pa do Varoške kuće, ko i natrag, zastava je vodila svatove. Smišno je bilo pogađanje oko snaše. Kad se kum pogađo, snašini rodovi su kazali da njim snaša vridi puno miliona, što je kum i davo. Cina se povećala na milijardu, a možeš misliti da je kum davo i milijardu. Malo da se samo sitimo; imali smo i tako vrime, u kome smo i ti i ja živili di se plaćalo i milijardama.

Povorka od „Miraža" do Varoške kuće bila je zdravo dugačka. Nisam brojo, al bilo je možda i tu do koje kaki 60 kola. Zvanica je bilo oko 180 duša i veselili smo se sve do zore." **Karlo Blesić**

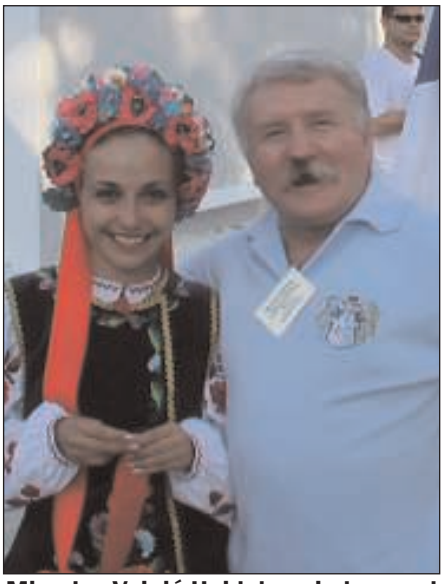

BUNJEVAČKI KULTURNI CENTAR, PO PETI PUT, LIPO PRIDSTAVIO BUNJEVCE U BUGARSKOJ

OPET NAJBOLJI

Na petom Evropskom festivalu „Primorsko" u Bugarskoj, Bunjevački kulturni centar se pridstavio folklorom i grupom pivača. Svi pet godina BKC bili su najbolja folklorna grupa

Miroslav Vojnić Hajduk sa jednom od učesnica

Već petu godinu, krajom juna i početkom jula, Bunjevački kulturni centar učestvuje na Festivalu folklora u bugarskoj varoši Primorsko. Do ove godine to je bio balkanski festival, a od ove godine je posto evropski. I sve ove godine subotički folklorci su najbolji.

– Ovaj festival se organizuje, pre svega, da se mladi međusobno druže i upoznaju. To se odnosi i na rukovodioce ansambala koji imaje priliku da izmene koreografska iskustva, a kad se zna da se tu nađu i vide folklorne grupe iz Rusije, Belorusije, Ukrajine, Srbije i još dvadesetak zemalja, jasno je da se mož vidit ono što je najvridnije u evropskom folkloru – kaže Miroslav Vojnić Hajduk Marača, umetnički rukovodilac BKC.

– Otvaranje festivala je bilo više nego lipo, a koliki značaj mu daju u Bugarskoj, najbolje svidoči podatak da je ovu priredbu prinosila nacionalna televizija Bugarske i nikoliko regionalni radija i televizija.

Daklem, bila je to lipa prilika da se Bunjevci ponovo pokažu da postoje i da pokažu svoju nošnju, igre i pisme.

– Na otvaranju i na svim skupovima smo nosili našu, bunjevačku zastavu, pored redovne državne, jel cinimo i svoje poriklo i svoju državu. Bugarskoj publiki smo se pridstavili, fala Bogu, bunjevačkim narodnim igrama, ali smo igrali i mađarske, srpske i po prvi put igre iz Leskovca čime smo iznenadili naše domaćine – pripovida dalje Marača.

Isto tako dobar utisak je ostavila i naša ženska grupa pivača koji vodi Maćaš Murenji, a one su publiku iznenadile pismom „Molitva" s kojom je Marija Šerifović pobedila na „Evrosongu" u Finskoj.

Ko i raniji godina, Subotičani su se vratili sa diplomom, zlatnom medaljom i peharom koji se dodiljiva najboljoj folklornoj grupi. **J. P**

NARODNI OBIČAJI

IZ ŽIVOTA BUNJEVACA

Kadgod je većina našeg bunjevačkog svita živila po salašima i selima u okolini varoši. Onda je u svakoj kući bilo više čeljadi neg danas, jel su i po dva oženjena brata živili zajedno i imali više dice, pa je na svakom salašu, el kući, bilo više dice i mladeži. Poslušnost i poštivanje stariji je bilo iznad svega. Odnosi izmed muškog i ženskog svita su bili strožiji neg danas. Manja dica su se družila i sigrala zajedno, curice i deranci, a u sridnjem uzrastu mladi su se sigrali zajedno samo ako su bili pod velikom pažnjom stariji.

Kad su cure počele stasavat i kad su se pojavile promine na tilu onda su one počele stidljivo izbigavat druženje i sigru s muškom mladeži. Mame su svoje ćeri uputile u te promine i kako da se priprave za svoju misečnicu. O tim stvarima se nije divanilo u škuli ni u društvu. Mame su bile bliske sa svojim curama koje su se mami obraćale a mame su imale odgovor na svako njevo pitanje. Kadgod je bio malo više odvojen muški i ženski svit. I u crkvi je bila desna strana za muškarce a liva za ženske. U škuli su sidili u jednom redu cure a u drugom deranci. Isto tako i škulsko dvorište za sigru je bilo obaško. Kadgod je i gimnazija bila obaško muška a obaško ženska a ako je profesor vidio cure u muškom društvu u kasne sate mogle su bit isključene iz gimnazije.

Kad se završi ditinjstvo donosile su se važne odluke u životu. Ako su mladi bili zainteresovani za knjigu i učenje i ako su roditelji bili u mogućnosti poslali su ji u varoš na škulovanje el na zanat. Bunjevci su se kadgod manje škulovali neg danas a ipak je bilo Bunjevaca skoro od svakog zanimanja. Učitelja – učiteljica, doktora, advokata, svećenika, indžilira, veterinara, sudija i drugi. Škulovanje je bilo podiljeno na osnovno, sridnje, visoko i univerzitet.

Muška mladež se obaško zabavljala, mlađi su pravili praćke i strile a stariji su pravili vrule u koje su svirali. Ako je bio kaki do, išli su pecat ribe, gajili su golubove letače na koje su gledali gori i zviždukali. Prodavali ji jedni drugima i minjali. A od sigre je najviše bilo loptanje s krpenjačom. Ko pravi fodbal. Naprave i kapije, podile

sigrače i odrede pravila sigre.

Ženska mladež se zabavljala na svoj način. Čitale su kojkake knjige; Bunjevačke narodne pripovitke, pripovitke o srićnoj i nesrićnoj ljubavi, o Viti Đaninoj, knjigu 1000 bećaraca, šalajdane, groktalice a posli su pripričavale jedna drugoj koja je šta pročitala. Prid veče su malo prošetale od jedne do druge drugarice i putom se šalile smijale i pivale a kad zađe sunce vraćale su se kući. Ako su sustrile svoje simpatije oni su se samo kradom ispod oka pogledali. Jedna sama cura se nikad nije izdvajala sama daleko od kuće. Cure više nisu išle bose, liti su obuvale papuče el sandale a zimi cipele. Suknjice su nosile da malo pokriju kolina a pantalone kadgod Bunjevke nisu nosile. Kaputi su bili dugački ko suknja a na glavu su zimi povezivale marame a liti su išle gologlave s dugačkim upletenim pletenicama.

Mladi Bunjevci su volili svoje njive, vinograde i voćnjake i sav josag što je bio na salašu. Zato je velik broj nji osto živit na salašu a nisu želili živit u gradu. Mladići su se povirili ocu imali su svoj muški divan, volili su slušat doživljaje iz vojske, učili su ji kako se jaše konji i upređu u kola ko i sve druge muške poslove.

Cure su pomagale mami oko kuvanja pečenja kolača i kruva, spremanja i mazanja kuće ko i druge ženske poslove, da šiju, štrikaju i drugo.

Kad su napunili osamnajstu godinu i postali punolitni onda su se ponovo družili zajedno cure i momci. Cure su počele nosit paorsko bunjevačko ruvo a to je bilo liti od cica kod kuće a za svečanije delin i sefir. Bili su sašiveni suknja, leveš i keceljac na kojem je uvik bio džep di se držala maramica. Zimi su nosile ruvo od paje el kakog drugog debljeg štofa. Za crkvu i u bal su nosile ruvo na struk od svile, brokata, krebdešin, žoržetsko sukno i drugo. Na glavu su povezivale marame na dva kraja. Kapute su nosile kratke, sa striganom na galiru.

Momci su nosili odila košulju i pošu a zimi kaput sa striganom i na glavi šešir. Sad su se počeli momčit i divojčit. Cure su dobile i prvi nakit od zlata jel Bunjevke su nosile samo zlato, menđuše, prsten, lančić a imućnije dukate i karpelac. Nediljom se išlo u crkvu. Žene i dica obično na prvu, malu misu, a muškarci i mladež na drugu, veliku misu. Kad je kaki veći svetac išli su u varoš na zabavu a običnom nediljom su se pravila kola po salašima a uveče skupštine di su se mladi nalazili i zabavljali. Tako su prolazili brezbrižni mladalački dani, družili se, šalili, pivali i veselili se. Ako je koja cura našla momka nisu joj branili stariji a mame su obično kazale prvi momak pa udaja.

Ana Vojnić Kortmiš

PRIPOVITKE IZ DITINJSTVA

SIĆANJE NA DIDA IVANA – ČIKU

Uprkos poodmakloj dobi i narušenom zdravlju, **Marija Bojanin**, prof. istorije u penziji, sa velikim entuzijazmom i nesmanjenim žarom i dalje pomno izučava običaje Bunjevaca na teritoriji somborske opštine, al i šire.

Ipak, nezaobilazno misto u divanima s njom pridstavljaje njezina sićanja na dane najranijeg ditinjstva, koje je provela sa **dida Ivanom**, od milja zvanim **Čika** za koje mu, posli toliko godina koje ko da su prošle u samo jednom trenu, mož kasti samo jedno veliko fala: na nezaboravnom i srićnom ditinjstvu za koje zasluge pripadaje isključivo njemu.

U razgovoru sa Marijom Bojanin riči i sićanja nižu se ko na filmskoj traki, tečno, brez zastajanja, nuz još niko novo podsićanje na to kako je to bilo kadgod, u nika davna vrimena, na koja je pečat ostavio njezin dida Ivan – Čika, koji je u isto vrime bio i pedagog, viroučitelj i svakojaka potpora.

„Dida Ivan je uvik govorio dici da su oni dar Božiji, a on je sve svoje unuke, i muške i ženske, podjednako volio i pružao njim nesebičnu pažnju. Kad bi se kogod od nas dice, ne daj Bože, razbolio, njegove oči su uvik bile pripune suza, a briga je bila neizmirno velika".

„U smiraj dana, kad su posvršavani svi dnevni poslovi na našem salašu u Gradini, nastavlja svoju ispovist Marija, dida Ivan bi uzo u svoje veliko naručje jedno po jedno unuče, meśo ga u krilo i pivo mu pismu: Crven fesić mamo, crven fesić joj mamice …, a dica bi, jedno po jedno, zaspala nuz umilne zvuke pisme koja mu je služila kao uspavanka".

Dida Ivanov salaš se, ko i mnogi drugi u okolini, nalazio tik nuz Veliki bački kanal, koji je spajo Dunav i Tisu. Tako je, ko jedan od najpriči zadataka, sebi dao za pravo da sve svoje unuke nauči plivat i da se, u buduće, nipošto ne boje kanalske vode.

Dida Ivanovi unuci na fijakeru s konjom Mancikom

„Smislio je sa svojim komšijom, čuvenim saračom Erne Strikovićom, ko da obezbedi za svu dicu niku vrstu spasilačkog pojasa da, ne daj Bože, ne bi pošlo po zlu", pripovida **Marija Bojanin.**

„Nabavio je dida Ivan, u obližnjem dućanu, četri limene konzerve od šećera, dao i zavariti da voda ne bi ulazila u nji. Komšija sarač je te piksle povezo dobrim starim kaišom, pa su se one stavljale oko dičijih pojasova. Tako opremljeni, sa dida Ivanom smo krenili na kanal, mada nismo znali zašto je pono iz košare i prtene kajase. Na kanalu smo se postrojili, onako po vojnički, svako je metio konzerve od šećera oko pojasa, a dida nas je ponaosob vezo još kajasima za te naše plivačke pojasove. Tako smo nas četvoro ušli u vodu, ne znajući šta nas onako nespremne čeka i krenili u avanturu zvanu plivanje. Dida je pažljivo pratio svakog od nas. Kad je mislio da nam je plivanja već na vr glave, povuko je kajase i mi smo se svi zajedno morali izvući iz vode. Taj postupak je ponovio još dva do tri puta i na njegovo opšte zadovoljstvo, ali i naše, uz didinu pomoć, postali smo odlični plivači".

Da bi ditinjstvo svoji unučadi učinio još lipšim i sadržajnijim, prisića se Marija Bojanin, uvik iznova i je iznenađivao nečim novim. Od jednog somborskog gospodina, po prizimenu Roc, čija su dica već uveliko poodrasla, kupio je mali fijaker i malog konjića, ponija, koga su svi zvali Mancika. Dičijoj radosti nije bilo kraja kada su, na fijakeru koji je znalački pridvodio Mancika, konačno stigli na svoj salaš. Unuci su svi redom brinuli o Manciki, davajući joj najlipše klipove kuruza, najzriliju ditelinu, a ona je uživala u jednoj ćoši košare koja joj je bila naminjena.

„Sami smo je znali upregniti u mali fijaker", fali se Marija **„pa smo se onda vozali dugačkim lenijama na našim gradinačkim salašima. Često puta smo znali i pritovariti taj majušni fija-**

Dida Ivan – Čiko okružem unucima

ker, jer su se i druga znatiželjna dica, sa drugih salaša, želila vozat sa nama. Mislim da u Gradini, u to vrime, niko nije bio sritniji i zadovoljniji od nas".

Novo iznenađenje za svoje unuke priredio je dida Ivan – Čika kupovinom sonica, koje su vrlo dobro poslužile za privoz dice od salaša do škule, koja je bila udaljena oko tri kilometera. Sićajući se ti nezaboravni trenutaka Mariji se sada čini da ih je dida Ivan – Čika, još tada, želio još više približiti zemlji, da je što više zavole, da znaju dobro postupati sa životinjama, da znaju upregniti konje, briniti se i čuvati stvari i još puno toga.

„Jedne davne jeseni, na opštu žalost nas dice, dida Ivan i majka Jaga su se odselili u varoš, u novu kuću, na Sivačkom putu broj 5. To je bila taka žalost, da tuga tada još dugo, dugo nije pristajala. Kada su dida i majka nakon toga prvi put došli kod nas na salaš, mi smo se toliko radovalli, pokazujući im Manciku i fijaker koji nam je kupio".

Prisićajući se i drugih dešavanja Marija Bojanin ne mož, a da se ne prisiti jednog dana kada su se dica obrušila na didin bicikl. Pošto su svi bili mali, morali su ga voziti ispod rame. Dida je sve to mudro posmatro i rešio da i opet obraduje, ovoga puta kupivši im jednu malu biciglu, na kome su se mogli voziti do mile volje. Jedini problem je bio što je dice bilo puno, a bicigla samo jedna. Vrlo često je među dicom dolazilo do svađe ko je bio na redu za vožnju biciglom.

Brinući o svemu što je bilo vezano za dicu, dida Ivan – Čika je naročitu pažnju posvećivao tome da dica ne budu „kosata" i neošišana, pa je jednog dana kupio mašinu za šišanje koja nije „čupala" kosu, ka druge. Zafaljujući njemu uvik su bili dobro ošišani i kosa im nije „kvarila oči".

Godine su, polako ali sigurno, prolazile, a s njima i sritno i bezbrižno ditinjstvo Marije i druge dice. Svake godine jedno po jedno dite je odlazilo u škulu u varoš i tu su živili sa didom i majkom. Sva dica su bila dobro obučena za škulu. Od pekara Velrajtera su uvik dobijali mekani kruv sa kojim su dica morala pojist štogod. **„Užinu je majka kuvala, a nikada nećemo zaboraviti majkine filovane paprike sa šunkom, ili crveni đuveč sa šunkom. A tek majkina pogača sa makom… Ona je bila najbolja na svitu, otezana sa grizom i pekmezom. U ono vrime se još uvik nisu pravile i pekle torte"**.

Prisićajući se dida Ivana, Marija veli da je on obično svaki dan išao na salaš, a vraćo se pridveče, tako da su ga dica nestrpljivo iščekivala i povirivala na sokak. Kad je napokon stigo, pitali su ga kako je mama i kuća, pa onda kako je mali konj i Mancika. Dida im je odgovaro, pa je onda započinjo divan sa majkom, uz riči „Znaš Jago, sitva je jako ugrožena ...Suša je, kuruz se usuko, ni rose nema..." Te didine brižne riči ostale su Mariji u nezaboravnoj uspomeni i digod u podsvisti joj još uvek odzvanjaju te iste riči: „ni rose nema".

Dida je, pored svega, uveliko vodio računa o čistoći i urednosti dice – škularaca, te je svako jutro na kraj gonka poređo male dičije cipele, bokso, glanco da ne bi neuredni išli u škulu. Dici baš nije bilo nimalo prijatno zbog toga da im dida Ivan to radi. Uvik im je ponavljso: **„Vi ćete uvik didi boksovati papuče kada bude sasvim stari, ali Marija misli da se to nikad nije desilo"**.

Dida Ivan sa praunukom Katarinom, ćerkom Ivana Bošnjaka

„Godine su prolazile", završava svoju priču o sritnom i bezbrižnom ditinjstvu Marija Bojanin **„a ujedno su dolazila teška vremena: rat, nedaće, nemaština. Neću nikada zaboravit didine suze kada je ispraćao baću, svoga sina jedinca, Žigu, u mobilizaciju, u jugoslovensku vojsku. Dida i majka su tada već odviše plakali, a mi nismo znali šta sve slidi posli toga i šta će nas već snaći u ratnim, a još više u poratnim godinama, koje su nasledile jedno bezbrižno i nezaboravno ditinjstvo, vrime koje se više nikada neće ponoviti"**.

Milorad Blažić

DOMAĆI SIROVI I SIRIŠTA

Kadgod nije bilo sirila kupit u prodavnicama ko danas, pa su naše žene same pravile sirište.

Uzme se svinjsko el telećije sirište dobro se opere i nasoli i tako stoji jedno dvi nedilje. Kad se izvadi iz prisolja razvuče se i obisi na promaju da se suši. Ociče se jedan komad veličine dlana metne se u čistu bocu za dunc od 1 litre, pa se nalije surutke i odozgor se sveže krpom, da ne upadne muva el kaki trun. Za par dana sirište je gotovo.

Kuvani sir

Podliveni sir

Pućiji sir

• 3 litre mlika ostavit na mlako misto da se prosirdiči. Na sirdik salit 3 litre skuvanog vrilog mlika, promišat velikom kašikom i ostavit na kraj šporelja. Tako se usiri i sjedini sir pa pušti zelenkastu surutku. Sad ga pomećat u čistu gazu da se iskapa surutka. Izvadit iz gaze pa ga malo osolit, dobro zakuvat i dobro sabit u kaku labošku. Ovaj sir se mož mazat na kruv, a mogu se peć pogačice i drugi kolači sa sirom.

• 6 litara mlika uskuvat, pa kad se proladi da bude mlako nalit 2 deci domaćeg sirišta i ostavit na kraj šporelja da se usiri. Promišat s velikom kašikom i odvadit surutku. U labošku metnemo gazu pa pomećemo sir, pa ga odozgor pokrijemo gazom i zaklopimo zaklopcom. Privrnit labošku s poklopcom nadoli i tako se sir steže i sva surutka iscuri iz njeg. Sutradan ga izvadimo iz gaze. Sir se mož malo osolit ko voli, a mož se ist i tako jel ima slatkast ukus.

• 6 litara mlika ostavit na mlako misto da se samo od sebe usiri. Onda ga metnit na šporelj, jel u lernu da se ugrije, pa kad pušti surutku pomećat u gazu da se iskapa surutka.

Ovo je mekani sir. Dobar je kad se pomiša sa malo skorupa, a obično se od njega pravi prisnac el pogača sa sirom.

Ana Vojnić Kortmiš

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE SALAŠARSKE RADOVE

VRŠALICA – MAŠINA KOJA DONOSI RADOST

Na salašu nema lakog posla, ima teškog i još težeg. Al jedan od litnji poslova posebno se izdvajo po svojoj težini, lipoti i radosti. Pogotovo za mlađu čeljad u kući, a posebno su se radovala dica. Bar je tako bilo u našoj kući.

Kad žito počne rudit u salašima se čuju udarci čekića i kose se počinju okivati na vrime. Kod nas je to najčešće radio dida, a baćo je važio za dobrog i brzog kosca. Mislim da mu je to bio i omiljen poso. Žene su svako posli podne u ladovini zabata krpile džakove i slagale jedan na drugi, da ji posli lakše pribroje.

Kad prvi otkosi počnu padat žene prave uža od žita jel kadgod se sotim užima vezalo snoplje i sadivalo u krstine. Svi su imali posla, ljudi su kosili, žene kupile žito, a dica išla isprid i bacala užad i žito se kupilo u snoplje. Majke kod kuće kuvaju, peku gužvaču i čekaju čeljad sa lavorima na hoklicama i čistim peškirima. Kadgod, ako stignu, donesu u crnom koršovu friške vode, a ako ne mogu, one onda viču dicu da oni to urade umisto nji. I tako svi žure da što brže pokose i da uvezu žito u avliju i sadiju, jel nikad ne znaš kako te vrime mož iznenadit. Jedni na kolima sa proširenim stranicama, a drugi iđu nuz kola sa dvorogim vilama i nabacuju snoplje onima gori. Dovikuju se i šale, a gori na kolima većinom rade ljudi koji su vični sadivanju. Zdravo je važno kako će biti sadiveno – da se kola ne privrnu. Isto tako i na guvnu.

Vršalica je išla iz avlije u avliju i radovala čeljad

Na njivi za svakog ima posla

Kad je žito u avliji, oma se pune buradi sa vodom, jel ne daj Bože da izbije požar.

Posli nikolko dana u avliju stigne i vršalica. Pridveče dovuku kujnu (kazan i sude), a onda i vršalicu. Vršalica se namišćala blizo stoga, a stražnji kraj je bio okrenit naspram plivare – da se lakše utovari pliva. Domaćin za ujtru spremi ručak i kuvaricama spreme šta će one kuvat za užnu njevim ljudima. Mama i majka peku kolač, dida vadi ladno vino iz podruma, a baćo nadgleda. Kad se počnu punit prvi džakovi sa žitom, baćo zameće džak žita na leđa i kreće na tavan, a za njim i drugi džakaroši. Tavan je već prije bio spriman, pometen i podmazan.

Iz kazana se osti miris užne, a meni ditetu, to je lipše mirisalo neg ono što je mama kuvala svaki dan.

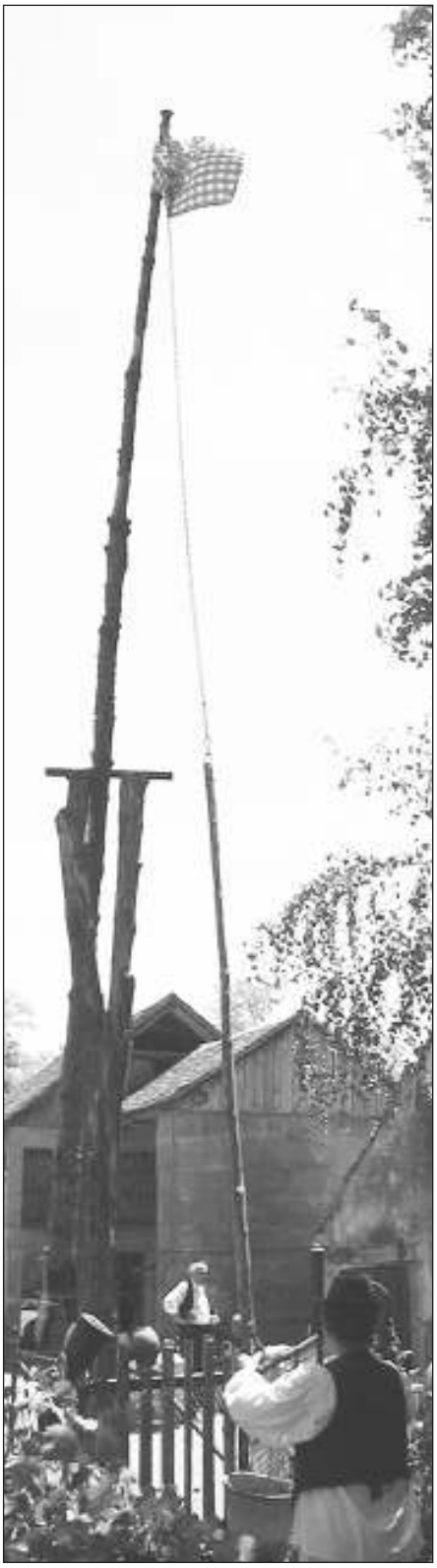
Svi su veseli i užurbani i samo vode brigu da ne pukne kajiš na vršalici, jel jedino to i nevrime mogli bi pokvarit dan tako važan za svaku paorsku kuću.

Na kraju kad sve prođe, domaćini zadovoljni, a vršalica odlazi u niku drugu avliju da i njima donese radost.

Jolanka Ivanić

SALAŠ U DUŠI, SUZA U OKU

Zvala me moja kumica niki dan da dođem malo na divan, kod nje na salaš. A meni kad spomineš tu rič – srce počne lupat, pa se nikako stisne i oće da me uguši. Sitim se mog salaša, mame, baće, majke, dide i sitim se da više ničeg nema. Al opet vuče me želja da odem i vidim.

Višanje krušne krpe na vr đerma

Jolanka s majkom

Još na leniji vidim da je put nikako ravniji, nije usičen od točkova od paorski kola, a i kako bi bio kad prašinu lenijama dižu traktori, kombajni i automobili. Stižemo do kapije, one stražnje, a ni ona nije od dasaka, već nova gvozdena. Prošća ni od korova, uredno zategnuta žica, trava kratka – ko da je živina opasla, al živine nigdi, valda je zatvorita u kokošinjcu. Sićam se našeg kokošinjca i tavanka. Pridveče triba kupit jaja, a ja cupkam za majkom da me ne privari i ode brez mene. Ona bi to brže, a ja mala pa nedokazana. Svejedno, ništa mi nije mogla odbiti – bila sam njezina mezimica. Uvatim se majki za suknju, ona pribaci pregaču priko ruke i krenemo, ispod čardaka, na tavanak, pod slamu. Na stogu kuružnje obično su se gnjizdile pućke i to obično visoko, pa majka nije dala da ja kupim ta jaja. To će dida il baćo, kazla je.

Iz sićanja me trgnu vaške kako laju, domaćini izašli, raduju se gošći. Salaš se bili ko golub, al ne od kreča, već od sepa, a cokna duvanska, ne bordovska od ludare, kako sam ja navikla. To je, a opet nije. I drva nisu ona što su kadgod bila, drač nigdi ne vidim, a o dudu da i ne divanim. Na salašu je uvik moro bit makar jedan dud na srid avlije. Na čem im spavaju morke, pućke i druga živina? Pa da, sitim se, u kokošinjcu.

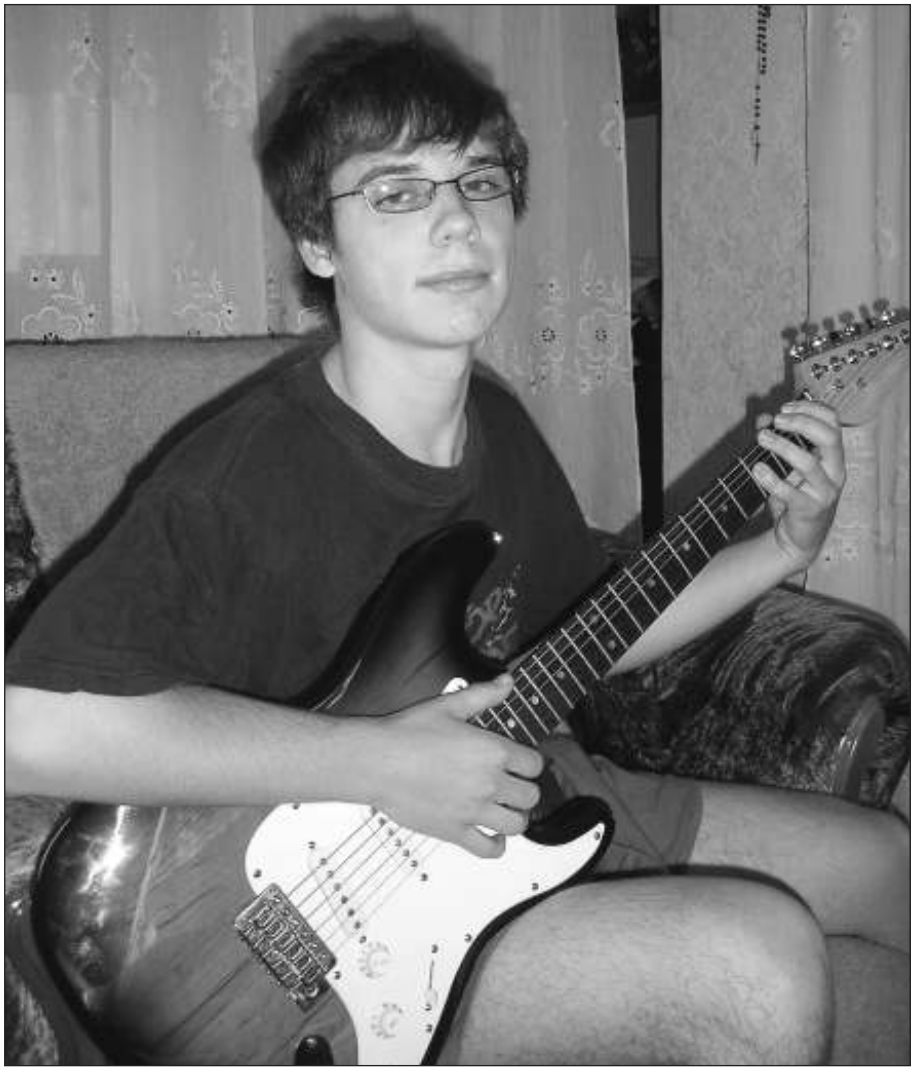
Oću kafu, pitaju, a kafa iz kuvalice – začas. Pogled mi luta misli se roje. Gledim čardak, a u šupi ispod traktor, presa, tanjirača. Nema kola, oni paorski, ni sanki, a ni štajervogna. A i šta će, pa ni u košari nema konja. Na livadici isprid salaša niko drugo drveće, jabuke niske žicom opasane, nema oni obični rumeni što pucaju kad zagrizeš, a dugo zimi stoje na šafuneru. Jedino stari oras stoji, ko i onda kad sam bila mala, samo je sad malo veći.

I gledam, to je, a opet nije.

Vrime je da krenem, sakrivam oči da ne vide suzu, a ono u duši i tako se ne vidi.

Jolanka Ivanić

DANIJEL NE ZNA ZA DOSADU

Daniel Tikvicki (18) đak subotičke Gimnazije „Svetozar Marković" ima svoje ispunjeno vrime radi ono što voli, a voli puno to. Voli crtat (slika) još nema svoj izgrađen stil. U divanu s Danielom saznala sam da svira gitaru i to čak u dva benda, piše rokenrol poeziju, bitno je da se rimuje i da se mož pivat, kaže mi on. Na šestom dičijem pisničkom maratonu 2002. godine, njegova pisma „Bunjevački jezik" dobila je pofalu i objavljena je u zborniku festivala, voli pisat haiku poeziju.

I na raspustu kod njega nema promina. Dok se druga dica ubijaju od dosade, provode prazno vrime do početka škule, ovaj momak zna uvik šta će sutra novo uradit.

M. Horvat

BUNJEVAČKI JEZIK

Jezik bunjevački je meni najlipči,
pun je ko šipak slovima „i",
„bodljama" svojim on se brani,
bunjevački narod s njime se diči.

Nekima je smišan,
taj naš bunjevački,
al' meni je mio,
kao život cio.

To je jezik mojih pridaka,
ja ću ga divaniti,
i s ponosom svojim
čuvati dovika !

„Bunjevac"
Daniel Tikvicki

VINOGRAD

Dok vitar duva,
pudar vinograd gleda,
od sunca zlatnog.

Žuljave ruke,
a motika priteška,
od silnog rada.

Kad kiša padne,
pisak sve to popije,
grozdovi rastu.

Ljupke lozice,
treperidu na vitru,
barjaci mali.

Grozdovi lipi,
od sunčeve svitlosti,
sjaje ko zlato.

Berba u jesen,
beredu se grozdovi,
veliki ko oko.

Vino se toči,
iz pletenog balona,
radost do ZORE !

ANDRIJA ROMIĆ – ČLAN OPŠTINSKOG VEĆA SUBOTICE ZADUŽEN ZA OBLAST SPORTA I OMLADINE

OPET SPORTSKI GRAD

Stiglo lito, pa tako i zasluženi odmor za većinu sportista grada Subotice. Iz tog razloga potražili smo gospodina **Andriju Romića**, člana Opštinskog veća zaduženog za oblast sporta i omladine i porazgovarali s njim o stanju sporta u Subotici:

– Subotica je nekada bila „sportski grad" i mi punom parom radimo na tome da taj epitet povratimo. Da bi se to ostvarilo, na ruku bi nam išlo da se izglasa zakon o sportu i samim tim sponzori bi se lakše pronalazili. Mi pokušavamo da neke veće sponzore zadržimo u Subotici. Od kada sam na ovoj poziciji uspeli smo da za više od 100% podignemo budžet za sport. Napravili smo klasifikaciju da sportovi koji se bave decom i imaju dobre uspehe, budu više nagrađivani od onih koji malo ili nimalo rade, što je sasvim normalno. Pre smo sponzorisali 55 klubova, sada je to svedeno na 45, a u 2008. godini mislim da ćemo smanjiti za još desetak klubova.

Tokom protekli nikoliko miseci koliko ste bili aktivni u pomaganju sportski manifestacija?

– Puno toga smo organizovali i dosta toga imamo u planu. Samo ove godine smo organizovali Evropsko prvenstvo u dvoranskom hokeju, grupa D, gde je naša Elektrovojvodina osvojila prvo mesto i direktno se plasirala u C grupu i odmah otputovala za Atinu. Zatim, organizovali smo Evropsko prvenstvo u jedriličarstvu klasa Optimist, gde je učestvovalo ukupno 17 država. Organizovali smo Memorijalni turnir Refik Memišević, gde se okupilo 11 država sa svojim najboljim takmičarima u grčko-rimskom stilu. Organizovano je i Evropsko prvenstvo u šahu, što je Subotici puno doprinelo kako u sportu tako i na promovisanju Subotice. Tokom leta organizovaće se dva teniska turnira na Paliću i u Subotici. U septembru mesecu pred početak sezone održaće se veliki ženski košarkaški turnir.

Na koji način još možte pomoć sportistima?

– Uvek gledamo da idemo sigurnim koracima napred. Iz tog razloga uveli smo i to da klubovi koji to zaslužuju i koji imaju zaslužne sportiste na odgovarajući način im pripomognemo. Tako su dizači tegova dobili komplet tegova olimpijske kategorije, koji će se koristiti sledeće godine na Olimpijadi u Pekingu. Za to smo izdvojili 500.000 dinara. Ove godine biciklista Gabor Kasa koji ima izvanredne rezultate, dobio je specijalnu biciklu koja je jedinstvena u Srbiji, ona je koštala 150.000 dinara. Veslački klub Palić zbog odličnih uspeha na takmičenjima posle više od dve decenije dobio je za dve veslačice nov dubl-skul čamac, koji je od prethodnog lakši za čak 40 kg. A taj čamac je evropskog ranga i košta 8.000 eura. Na redu su teniski klub, pa atletski… i tako redom. Sve to činimo iz razloga da poboljšamo uslove rada i da nagradimo one vredne i talentovane, a samim tim da ih motivišemo za dalji rad. Sveukupno gledajući naš subotički sport, najjači smo u mlađim kategorijama imamo puno prvaka pokrajine i republike. A upravo ta deca će nam u budućnosti i biti od velikog značaja ako uspemo da ih zadržimo ovde. Kako bi im motivacija bila što veća, 35 sportista dobijaju i stipendiju grada.

Andrija Romić

Kako procinjivate prithodnu sportsku sezonu?

– Muška odbojka je ove godine zablistala. Posle 10 godina provedenih u II ligi ušli su u I i zauzeli 5 mesto. Najveći pad su načinile odbojkašice Spartaka one su nakon dugog boravka u prvoj ligi, sišle stepenicu niže – drugu ligu. Sve je to počelo još pre prvenstva kada je klub napustila šest igračica, koje su otišle u druge klubove kao profesionalci. Sada imaju mladu ekipu, i uglavnom subotičanke i dve igračice sa strane, što je takođe pozitivno za naš sport i grad. Ženska košarka je krenula krupnim koracima napred. Posle „X" godina one su po prvi put bile u super ligi. Ekipa je ostala na okupu, šta više još su dobile i pojačanje. Mislim da će dobtiti čak i trenersko pojačanje, tako da će ove godine biti još bolje. Muška košarka dosta tavori, ima dosta nerazjašnjenih stvari, tako da će u budućnosti biti veoma teško. Ženski rukomet je otišao stepenicu više, u prvu ligu. Napokon su se timovi Spartaka, Lidera i Radničkog iz Bajmoka udružili. To će, mislim, uroditi plodom, jer će tako imati dovoljno snage da uđu u najviši rang takmičenja što se rukometa tiče. Muški rukometni klub Spartak je takođe doživeo velike promene posle odlaska glavnog sponzora Fidelinke. Uz trud uprave kluba i naravno veliku pomoć Opštine, klub je opstao, a pre izvesnog vremena je potpisan sporazum između Spartaka i Partizana o njihovoj saradnji. Vaterpolisti su nakon promena naravno zbog slabog finasiranja-sponzora, radili sa grupom naših momaka, koja je tu takoreći i naučila da pliva. Mislim da će za jedno godinu-dve oni pokazati one prave rezultate, a tome bi svakako u velikoj meri i doprineo zatvoreni bazen. Radi se na njemu, a sve zavisi naravno od finasiranja. Ako bude para i sve bude u redu možda sledeće godine bude i završen. Što se plivanja tiče, ovde uvek ima puno dece, ali nekih vrhunskih rezultata za sada nema, ali videćemo u budućnosti.

Poruka za kraj?

– Bavite se sportom, a ponajviše deca, jer to je najlepša stvar na svetu!!!

Livia Tričko Stantić

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

VRIME RISA

Kad su naši preci počeli sijat žito čerez kruva, onda su žene prvo skidale vlaće a muškarci su ga dlanom istrli i tako došli do zrna žita za kruv. Kasnije su kosili srpom i mlatili snoplje da bi došli do zrna. Srp je posli zaminila kosa kojom se brže kosilo jel je vaćala širi otkos. Kosa se asnirala sve dok nije došla mašina samovezačica i kombaji.

Kad dođe jun misec ljudi su se počeli spremat za ris. Nabavili su kosu, kosište, zaglavke, prlj, vondir i gladalicu. Oko svetog Antuna se počo kosit ječam. On se kosijo malo zeleniji jel kad zdravo sazrije vlaće se odvrćalo a vodilo se računa da ništa ne ode u propast. Kad je došo i taj, željno čekan dan, kad će se kosit žito pridveče su risari spremili kosu, vondir, gladalicu a za otkivanje kose kalapač i babicu, a risaruše kuku i grablje.

Ustajali su ujtru rano oko tri sata i išli plest uža. Gledali su di je veće žito i zemlja vlažnija da se lakše čupa. Za uže je tribalo iščupat oko 30 struki žita s koji se otrese zemlja udaranjom o nogu. To se podili na dvi strane i oplete uže. Kad se oplete 36 uža vezo se snop. Uža je tribalo naplest da se ima za cijo dan, jel kad sunce prigrije i žito se osuši ne bi se moglo plest. Kad se dosta naplete, uža se sadiju jedna na druge i pokriju snopljom žita da se ne osuše.

Posli tog su risari ručali. Obično kruva i slanine, luka, kiselne i krastavaca. Posli ručka su risari kosili a risaruše rukovetale i pravile snopove pa mećale na uža koja su vukle za sobom. Kad pokose jednu pripelicu risari su vezali snoplje a risaruše snosile u stavu i tu je stalo dok se ne sadije u krstine. Sad malo odmore dok pušači ne popuše jednu cigaretlu, napiju se ladne vode iz đuge i kose dalje.

U podne je bila užna. Ako su kosili blizo salaša onda su došli užnat. Za užnu je bijo pripravljen velik astal u ladu, obično ispod ora el duda. Ako su radili daleko od salaša onda je kogod dono užnu na njivu pa su tu užnali. Ponediljkom i sridom se kuvala čorba s paradičkom el kisela i kaki kolač. Uzlivanca el pogača s makom, sa sirom el s višnjama. Utorkom i četvrtkom meso na paprikaš i kaka salata. Petkom gra i lakumići a subatom tarana s divenicom el prazna.

Ris su radili mlađi muškarci i žene a i momci i divojke. Starije žene su kuvale užnu, pekle kruv i prale košulje, dok su stariji muškarci i dica su namirivali i čuvali josag. Risari su pravili mobu da nji više što prija urade poso. Uvik su stripili da ne dođe nevrime i ampa i led.

Oko pet sati posli podne se ila mala užna, i to na njivi. Obično slanina i šunka, kuvana jaja, sir, luk i rokvice. Malo su se okripili i odmorili pa su nastavili kosit dok se vidi.

Kad se počme smračivat risari su dili krstine. Doli metnu jedan snop kojeg se zvali kurjak. Samo je njegovo vlaće bilo na zemlji. Priko njeg metnu četri snopa s četri strane a vlaće je išlo jedno na drugo. Tako se pomeće 16 snopova a jedan odozgor kojeg su zvali popo. Njega dobro zakljukaje da ne padne jel on je čuvo krstinu da ne zakisne. I tako redom dok sve ne posadivaje. Risaruše su za to vrime grabljama ograbile strniku i nakupljeno žito svezale u snopove pa metnile nuz krstine. To se zvalo „mršavina". Sad svi srićni i zadovoljni izbroje koliko su krsti žita nakosili. Umor nisu ni osićali pa su veseli s pismom išli kući.

Kod kuće ji je čeko koto vruće vode i veliko korto di su se okupali pa večerali. Za večeru je bila lakša rana, ritka čorba s taranom, kako nasuvo, kuvane višnje el ladno mliko i kiselna. Ako je bila kišna godina onda se radilo duže. Posli žita se kosila zob, to je bila rana za josag ko i ječam. Kad je ris gotov onda se oko krstina odore, ako bi se slučajno strnika zapalila da ne dođe vatra do krstina. Posli su žito nosili kolima kući pa sadili u kamaru i čekali da dođe mašina vršalica i ovrše. Svi su bili srićni i zadovoljni što će bit kruva cile godine.

Ima jedan običaj kod bački Bunjevaca koji je išo u vrime risa i kojeg se mož sićat samo stariji svit. Četri dana prija Petrova je sveti Ivan cvitnjak. Taj je svetac živijo u pustinji i tu se molijo. Ijo je rogač, divlji med i skakavce. Ima stariji koji i sad rogač zovu kruv svetog Ivana. Na taj dan smo kadgod ložili vatru i priskakali je. Kod bunara se donese slama pa kad zađe sunce zapali se vatra i priskače. Stalno se pomalo dodaje slama na vatru da se vatra ne utrne. Vatru su svi priskakali i stariji i mlađi pa i dica. Za dicu je to bila velika radost. Svi su se smijali i šalili. Kad izgori slama gar su rukama kečali da ne bude zanoktica i stopalima gazili da ne bude naboja. Na kraju su gar polili vodom.

Na Ivana cvitnjaka smo brali poljsko cviće i nosili kod slike svetog Ivana, a cure su ga mećale i u kosu. Jedared, kad sam još bila mala, nabrala sam nuz put cvića što sam našla: bilo je tu švračiji nožica, kukolja, riška, sliza, titrice, divljeg maka i jedno bilo cviće veličine dlana koje u sridi imalo lipu višnjavu bobicu veličine manjeg zrna kuruza. Kad sam donela cviće kući, moja majka, koju smo zvali nana, pogleda pa kaže da je to stid. „Kad sam ja bila mala, ko ti sad, ta je bobica bila veličine ko krajcara i kako se bobica smanjivala tako je u narodu bilo sve manje stida", kazala je nana i dodala: „Kad bobice sasvim nestane onda će bit gadno vrime. Niko se neće stidit ni od kog. Stari od mladi ni mladi od stari pa će nastat blud, mržnja i nered". Još je kazala: „Ti to sad ne možeš razumit al posli ćeš vidit". Ja sam koju godinu gledala bobicu pa mi se činilo da je uvik ista. Onda je došlo vrime pa je bilo zabranjeno ložit vatru, čim počme zrijat žito, pa se više nije ložila a ni priskakala. Ni poljsko cviće nismo više brali. Od to dobo je prošlo skoro 60 godina. Ja sam nedavno nuz put vidila lipe velike bile cvitove „stida". Razgledala sam ji. Dikoji ima bobicu al malu ko makovo zrno a dikoji i nema. Onda sam se sitila nanini riči i suza mi skliznila nuz obraz. Pomislila sam: „Mili Bože oćel stidova bobica još kadgod narast".

Ana Vojnić Kortmiš

PENZIONERKA MARIJA BUKVIĆ NESEBIČNO POMAŽE ONIMA KOJIMA JE TO POTRIBNO

HUMANOST NA DILU

Volonteri Crvenog krsta

Med nama živi puno usamljeni ljudi. Život brzo prolazi, ditinjstvo, mladost, udaja, ženidba, stvaranje porodice, njevo škulovanje, a onda dica postaju roditelji i obično odu svojim putom. Kad starost, samoća i nemoć dođu na vrata, njeva su leđa već povijena pod teretom godina.

Crveni krst iz Subotice ima svoje volontere koji svoje slobodno vrime posvećuju usamljenima, a njima samo fali lipa rič i malo divana. Imadu šta da kažu, samo nema ko da ji sluša.

Na Prozivki živi Marija Buk-vić (52) penzionerka. Radila je u „Željezničaru", rođena je u Tavankutu, živila je malo u Maloj Bosni a poslidnje 23 godine živi na Prozivki. Ima dvoje dice i čovika. Marija je bila jedno vrime volonter u „Caritasu", dala je krv 35 puta. Radila je u svojoj Mesnoj zajednici u komisiji za socijalna pitanja, a od jesenas je u Crvenom krstu volonter. Lipo se snašla, ima pet svoji

Marija Bukvić

štićenika koje, bez obzira na obaveze četvoročlane porodice obalazi i pomaže njim. Jedan od njezini štićenika je Spasoje (65), inače težak invalid i naša sagovornica mu nabavlja likove, podiže penziju, prostre veš, pokupi ga, obično dva puta nediljno po nikoliko sati provede kod njeg. On je vrlo skroman i nije puno zaktivan, al kad sam ne mož brez pomoći.

Penzionerka Mira je bila učiteljica ima 67 godina, vrlo je skromna. I nju Marija svaki dan obalazi. Vodi je kad triba kod doktora i pomaže u domaćinstvu. Marija se obraća za savit Centru za socijalni rad, volonteri imaju na to pravo. Najstariji štićenik naše sagovornice je dida Rade (77), operiso je obadva kuka a za razliku od oni prithodni iz pripovitke, on nema svoje dice. Ima on, kaže Marija, svoju simpatičnu želju da mu se donesu kokice al iz varoši s određenog mista. Tu Marijina ćer pripomogne i ode rad kokica. Kad je lošije vrime čika Radetu triba pomoć da ode kod doktora. Marija dodaje da svi oni vole š njom divanit, bude divana i o politiki a pokatkad se i kartaju. Marija na kraju zaključuje da je žalosno kad se ljudima, koji su u životu dobro činili loše vraća, al točak života se okreće i dica se obično site roditelja kad jedared ostanu sami.

M. Horvat

NOKIA 6110 NAVIGATOR

Prodajni komplet sadrži: Nokia 6110 Navigator, Nokia Travel punjač AC-4, BP-5M baterija, Nokia slušalice HS-42, Nokia 256 MB microSD karticu MU-27 ili Nokia 512 MB microSD MU-28, USB kabel, CD sa pratećim softverom, Nokia Wireless Presenter, DVD sa mapama odriđenog broja zemalja, uputstvo za upotribu.

Smart2Go je besplatna aplikacija koju možete priuzet od kompanije Nokia priko Interneta i to brez ikake nadoknade. Sastoji se od mape određenog grada, ulicama i generalnim informacijama vezanim za isti grad (ukoliko je dostupan za priuzimanje). Model 6110 Navigator koristi Route 66, što je manje više ista aplikacije i nije integrisana u mobilni aparat. Naziv model jasno naznačiva koja mu je primarna funkcija, ko Nokia 5500 Sport na primer, ovaki način imenovanja modela čini se da postaje stalna praksa u kompaniji Nokia.

Dimenzije su 101x49x20mm a težak je 125 grama. Za početak proizvođač se odlučio za dvi varijante boja (crnu i bilu varijantu). Pri otvaranju telefona vidićete GPS oznaku sa zadnje strane, ona ima i ulogu antene. Sam dizajn je vrlo pažljivo osmišljen, ni se tilo ić u velike eksperimente ni egzibicionizam, Nokia 6110 Navigator i samim izgledom odaje utisak pouzdanog telefona, a proizvođač ga svrstava u svoju Connect porodicu modela.

Jedan pritisak tastera dovoljan je da se aktivira GPS, nakon toga korisnik mož minimalizovat aplikaciju za navigaciju i prić na druge funkcije na isti način. Sa Own Key tasterom telefonu se mož odredit startovanje bilo koje aplikacije.

Nokia 6110 Navigator koristi QVGA tip ekrana sa rezolucijom od 240x320 piksela, 2.2 inča, 34x45mm. Ovaj ekran je u mogućnosti prikazat čak 16 miliona boja! Praksa je u Nokia kompaniji da modele slične ovom isporučiva sa ogledalom za ekran, ono omogućava korišćenje telefona pri izuzetnom izlaganju suncu. Na ovaj način slika ostaje neprominjene vidljivosti što je u cilju navigacije jako važno. Isto tako, Nokia 6110 Navigator ima i svitlosni indikator koji namišća osvitljenje pozadine na osnovu tog koliko ima spoljašnjeg svitla u okruženju.

Većini korisnika mož zapast za oko način na koji se telefon otvara, kompanija to objašnjava činjenicom da je ovaj telefon naminjen prije svega vozačima di nije zgodno da se telefon slučajno sam otvori. Ipak to nije ništa priko čega se ne mož prić, jel ovaj model svojim kvalitetom lako nadoknađiva ovaj nedostatak.

Ekran telefona je uokviren umetcima od metala, dok zvučnik prikriva sigurnosna rešetkica, ko i senzor za osvitljenje okoline.

Što se kvaliteta tastera tiče, model 6110 se ne mož pofalit da je u ovom aspektu najboljil, pa ni pri vru jel niki raniji modeli su ga u ovom pritekli (na primer model N80).

Al svakodnevno korišćenje i unošenje teksta izgladi ovaj nedostatak i on postaje gotovo nebitan.

Na desnoj se strani nalazi taster koji kontroliše jačinu zvuka, a do njega je i taster za kameru. S live strane se nalazi Own Key, slot za micro SD memorijsku karticu i mali

USB slot. Dobra je stvar što se memorija mož nadomistit brez isključivanja telefona, ko i što su obadvi priključnice zaštićene zatvaračima. S donje je strane pak utičnica za punjač i priključak za slušalice od 2,5mm. Ako okrenete telefon, na poleđini ćete primetit dva zvučnika, njev kvalitet je stvarno besprikoran a postoji i opcija da se aktivira 3D efekat u meniju.

Kad je rič o izdržljivosti baterija, testovi su pokazali da uređaj radi do 3,5 sata u aktivnom stanju (ukupno vrime trajanja poziva), dok je u režimu brez aktivnosti broj sati daleko veći i iznosti 260 sati. Značajnije opterećavanje uređaja rezultiraće i drastičnijem trošenju baterije, tako na primer neprikidno slušanje muzike u trajanju od sedam sati potpuno prazni bateriju, ko i četri sata provedeno u konekciji s Internetom. Da bi se baterija skroz napunila, triba joj 2 sata i 15 minuta.

Kamera ovog modela ima zatvarač, njegovo pokrećanje startuje aplikaciju koja kontroliše njezin rad. Kamera ima 2 megapiksela a rezolucije koje podržava su: 1600x1200, 640x480 i 320x240 piksela. Kvalitet fotografija možte podesit na tri nivoa, a to su: High, Normal i Basic. Također, postoji i režim rada za noćno slikanje, zatim slikanje sa tajmerom (odloženo na 10, 20 ili 30 sekundi).

Video sekvence jel popularni „klipovi", dostupni su u 352x288, 176x144 i 128x96 piksela pri brzini od 15 slika u sekundi, što nije sjajno al ni očajno. Format video zapisa je mpeg, pa je kompatibilnost sa računarom u startu obezbeđena kako većina video plejera radi i sa tim formatom.

Plejer za pušćanje muzike je prosičan, ima sve opcije koje se od jednog plejera i očekivaje. Zanimljivo kod ovog modela telefona je Text to Speech (TTS), koji na nikoliko evropski jezika iščitava vaše pristigle SMS poruke. Naravno, neophodno je da je poruka koju ste primili na jednom od dostupni jezika, ko što su engleski, nemački, francuski, italijanski, itd. Možte birat i želite li da vam text čita, muški, ženski jel dičiji glas, ko i brzinu kojom će ga čitat.

Kod svoje primarne funkcije, navođenja i orijentisanja u gradovima i auto putovima, ovaj model ko i njegovi prithodnici s vrimena na vrime pravi određene lapsuse i nelogičnosti. Al to je razumljivo jel je tehnologija ovake vrste još uvik u razvoju. I pored tog ovaj telefon je vrlo koristan u nalaženju hotela, benzinski pumpi, auto servisa i svega što u putovanju mož zatribat. Sve u svemu ovo je stvarno telefon koji bi svako tribo imat u krstarenju međunarodnim drumovima.

T. K. Matković

Piše: dr Andrija Peić Tukuljac

KAKO SAČUVAT PLODNOST ZEMLJIŠTA

Intenzivnim korišćenjom zemljišta priko savrimene obrade i novi hibrida u zemljištu dolazi do smanjenja humusa, narušava se koloidni kompleks zemljišta, smanjiva se poroznost i obezbeđiva se s kiseonikom a povećava sabijenost. Sve to utiče na plodnost zemljišta.

Jedno od mogućnosti održavanja plodnosti je unošenje žetveni ostataka i stajnjaka. Oni utiču na:

• Povećanje mikrobiološke aktivnosti u zemljištu čime se intenzivira mineralizacija organske materije i obezbeđivaje se raniva u zemljišnom rastvoru. Povećavanjom mikrobiološke aktivnosti mikroorganizama koji se rane žetvenim ostatcima prija svega celulozom i pektinom te njevim ugibanjom povećava se sadržaj organske materije u zemljištu.

• Poboljšava se vodni režim zemljišta, jel se padavine tokom zime i prolića akumuliraje u organskoj materiji, a ne otiču u dublje slojovi zemljišta nit po površini. Akumulirana vlaga u organskoj materiji dobro dođe tokom vegetacije kulturnim biljkama.

• Povećava se aeracija zemljišta jel se razgradnjom organske materije formiraje vazdušne pore priko koji se vrši razmina gasova i koreni sistem obezbeđiva kiseonikom. Ukoliko dođe do pada sadržaja kiseonika u zemljištu ispod 10% pristaje optimalan razvoj biljaka.

• Obogaćiva se zemljište humusom i ranljivim materijama jel se razgradnjom organske materije formira humus čijom se mineralizacijom oslobađaje ranljivi elementi u zemljišnom rastvoru.

• Utiču na formiranje sitno-mrvičaste strukture u zemljištu što je bitan priduslov za optimalno klijanje i nicanje simena kulturni biljaka.

• Bolje se koriste raniva iz mineralnih đubriva.

• Žetveni ostatci pridstavljaju stabljiku, lisnu masu i korenom sistem biljaka koji ostaje na parceli nakom ubiranja plodova. Oni su različiti zavisno od vrste i prinosa kod kulturnih biljaka.

Žetveni ostatci važniji poljoprivredni kultura

Polj. Kultura	masa korena dt/ha	koren + nadzemni ost dt/ha
Ozima pšenica	8 - 13	30 - 60
Kuruz	12 - 20	120 - 200
Šećerna ripa	6 - 8	300 - 500
Krumpir	5 - 10	50 - 70
Leguminoze	8 - 12	40 - 50

Organska materija u žetvenim ostatcima kreće se od 30 do 500 dt/ha. Pored značaja organske materije u očuvanju strukture i vodno-vazdušnog režima, ista sadrži i značajne količine ranljivi elemenata.

Žetveni ostatci sadrže slideće količine ranljivi elemenata kg/ha

Žetveni ostatci	N	P2O5	K2O5	MgO
Pšenična slama	20	10	60	5
Kuružnja	120	40	170	30
Lišće šećerne ripe	140	45	250	50
Lišće krumpira	20	15	30	15
Leguminoze	120	-	-	

S obzirom na visinu prinosa glava i lišće šećerne ripe zaoravanjom i mineralizacijom obogaćivaje zemljište čak sa 140 kg azota, 45 kg fosfora i 250 kg kalijuma po ha.

Žetveni ostatci koji imaje visok odnos azota i ugljenika ko što su slama i kuružnja teško se razlažu pa se pri zaoravanju navedeni žetveni ostataka mora unosit oko 100 kg uree po ha ili mikrobiološko đubrivo.

Upravo sad posli žetve, žetveni ostatci se ugarenjem unose u zemljište. U cilju bržeg razlaganja najbolje ji je unet u zemljište oma po skidanju usiva isickane određenim sitnilicama. Žetveni ostatci se ne smiju spaljivat jel pravilno uneti u zemljište utiču na održavanje i poboljšanje plodnosti zemljišta.

Stajnjak

Ima posibnu ulogu u očuvanju plodnosti zemljišta jel se njegovim razlaganjom formira humus značajan u biohemijskim procesima u zem-

ljištu i oslobađanju ranljivi elemenata u zemljišni rastvor.

Zgorio stajnjak sadrži 0,5% azota, 0,25% gosfora i 0,6 kalijuma. Oslobađanje hraniva iz stajnjaka traje četri godine te je potribno svake pete godine zemljšte đubrit stajnjakom da bi se očuvala plodnost. Nažalost poljoprivrednici ne raspolažu sa dovoljnim brojom stoke pa izostaje đubrenje sa stajnjakom što za poslidicu ima smanjenje humusa i pad ranljivi elemenata.

Da bi se proizveo kvalitetan stajnjak

- Đubrište mora imat nepropustivo dno
- Ne smi bit u uvali, kako se ne bi slivale okolne vode
- Iz đubrišta ne smi oticat voda radi očuvanja ranljivi elemenata
- Đubrište triba zaklonit od sunca i vitra

Samo kvalitetno zgorio stajnjak sadrži navedene količine makro elemenata ko i mikroelemente. Bora 20 mg, mangana 200 mg, cinka 96 mg, bakra 15 mg, molibdena 2 mg i kobalta 1 mg u kg stajnjaka.

Stajnjak se mora adekvatno pakovat i kamarisat. Ukoliko je stajnjak rasturen u gomili gubi se od težine 30%, i azota. Odgovarajuće pakovan stajnjak u kamaru ne gubi više od 15% težine i 10% azota.

Stajnjak se koristi kod okopavina najčešće kod šećerne ripe kuruza i krumpira. Unosi se pod osnovnu obradu koja počinje obično krajom avgusta pa sve do zime, jel samo tako mož akumulirat vlagu tokom zime ko i da zgori nezgoreli dio prostirke.

Stajnjak nije dobro zaoravat u proliće jel prostirka zgoriva kad su biljke u fazi vegetacije i u nedostatku vlage i azota dolazi do podgorivanja biljaka i umanjenja prinosa.

Triba vodit računa da se stajnjak oma posli rasturanja zaore, jel se za jedan dan kod nezaoranog stajnjaka gubi oko 15% azota a za tri dana čak priko 25%. Najbolje je zajedno sa rasturanjem stajnjak organizovat i njegovo zaoravanje.

Kompost

Nastaje od razni biljni ostataka najčešće od povrća, listova, stabljika, kore krumpira i dr. Nastaje kompostiranjom a zgorivanje traje oko godinu i po dana. Pri kompostiranju mora se vodit računa o prisustvu vazduha u kompostiranoj masi i dovoljno vlage.

Zaoravanjom žetveni ostataka te korišćenjom stajnjaka i komposta mož se koliko toliko očuvat plodnost zemljišta za dobrobit budućim generacijama.

OBAVIŠTENJE

Molimo građane Subotice, sve one koji poseduju bunjevačka odila, obuću, marame, kape, čarape, mušku, dečiju, žensku odeću i obuću, radnu, svečanu ili paradnu da istu ustupe KUD-u Aleksandrovo na revers, kako bi ovi sve ovo prezentovali i time bar koliko-toliko zaštitilu bunjevštinu od zaborava.

Sve one koji to imaju i voljni su isto ustupiti KUD-u Aleksandrovo, molimo da istu donesu u KUD Aleksandrovo, Subotica, Aksentija Marodića 9, ili da se jave na telefone 568-600, telefon KUD-a Aleksandrovo u vremenu od 18 do 22 časa, Takač Klari (568-129) ili Bartulu Vojnić Hajduku (566-874, 064/501-2526).

Sva oštećenja koja se primete prilikom vraćanja bi se obeštetila

Napominjemo još da bi se prezentacija održala 23. 9. 2007. godine i svi će biti pozvani da uveličaju ovu svečanost.

Zahvaljujemo se svim građanima Subotice koji će nam pomoći i koji će doći da uveličaju ovu svečanost.

KUD Aleksandrovo Subotica
Bartul Vojnić Hajduk

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: ***velemajstor Nikola Sedlak***

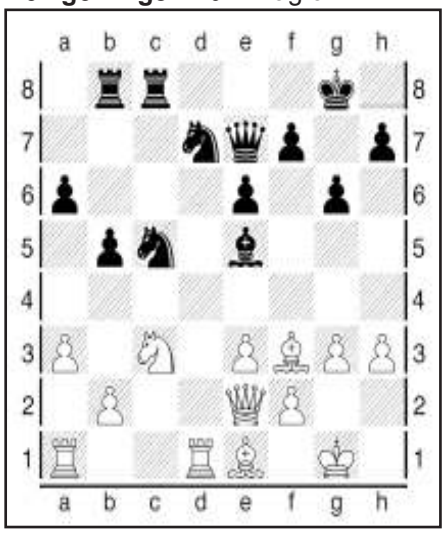
SEDLAK PRVI NA PRVENSTVU EVROPSKE UNIJE

Na trećem pojedinačnom Prvenstvu Evropske unije u šahu, koje je odigrano u poznatom italijanskom turističkom centru Arvieru od 15.6 – 24.6.2007, pobedio je gost iz Srbije velemajstor Nikola Sedlak sa osam poena iz deset partija, koliko je imo i drugoplasirani italijanski velemajstor Godena Michele. Na takmičenju je učestvovalo 112 šahista iz 21 zemlje. Med učesnicima je bilo deset velemajstora, jedanajst internacionalni majstora, jedna takmičarka s titulom ženskog velemajstora, 6 s titulom internacionalnog majstora i 3 s titulom fide majstora. Takmičari iz Srbije i Hrvatske (velemajstori Cebalo Miša i Šulava Nenad) imali su status gostivi i ravnopravno su konkurisali za nagrade i trofej pobidnika, dok su zvanični nazive i titule prvaka mogli osvojit samo takmičari iz zemalja članica Evropske unije. Ovo ne umanjiva značaj postignutog rezultata za velemajstora Sedlak Nikolu i srpski šah, jel je osvojio zdravo značajan turnir i prvu nagradu, što mu je donelo i 13,3 rejting poena. Taki rezultat je doprino i da velemajstor Sedlak Nikola bude uvršten u reprezentaciju Srbije za šampionat Evrope, koji se u oktobru održava na Kritu u Grčkoj. Drugoplasirani italijanski velemajstor Godena Michele je zvanični prvak Evropske unije u muškoj konkurenciji, dok je kod žena prvakinja internacionalni majstor Foisor Cristina Adela iz Rumunije. Po običaju, prikazaću vam jednu partiju pobednika.

(1) Sedlak,N (2575) - D' Amore,C (2476) [D11]

III EUICC Arvier ITA (5), 19.06.2007

Partija je igrana u 5. kolu u momentu kad sam ja imo 3,5 iz 4 dok je moj protivnik imo 4 iz 4. Naravno, neophodna mi je bila pobeda. Gledajući partije mojeg protivnika došo sam do zaključka da ima kombinatorni stil igre, pa sam se odlučio da ga uvedem u mirnije pozicije. **1.d4 d5 2.c4 c6 3.Sf3 Sf6 4.e3** Nastala je pozicija u slovenskoj odbrani, koja je bila zdravo popularna u prošlogodišnjem meču izmed Kramnika i Topalova. **4...♗Lg4 5.Sc3 e6 6.h3 ♗Lxf3 7.♕Dxf3** Bili ima lovaèki par što mu omogućiva dugotrajnu minimalnu pridnost iako crni nema slabosti. **7...Sbd7 8.♗Ld2 ♗Lb4 9.♗Ld3 0–0 10.a3 ♗Ld6 11.0–0 a6 12.♕Dd1** Ideja je da se odigra c5 nuz f4 nakon čega bi crni osto bez kontra igre. **12...dxc4 13.♗Lxc4 b5 14.♗Le2 c5 15.♗Lf3 ♖b8 16.dxc5 Sxc5** Nastala je simetrična pešačka struktura di se na prvi pogled èini da je crni rešio sve svoje probleme, al uskoro ce se ositit slabost bili polja u taboru crnog. **17.♕Dc2 ♕De7 18.Tfd1 Tfc8 19.♗Le1 ♗Le5 20.♕De2** Obadvi strane su svoje figure postavili na najbolja polja, al je bilom mnogo lakše, za igru je imo jasniji plan vezan sa g3,Lg2,Sa2,Sb4. **20...g6 21.g3 ♘fd7** Diagram

Ideja je Lg7 uz Se5, al crni nema vrimena za to.**22.Sa2!** Pretnja je Sb4 uz Sc6 posli cega nepovoljno stoje crna dama na e7 i top na b8 pa je crni prinuđen da minja plan igre. **22...♕Df6 23.Tab1** Preti b4, jer visi skakac na d7 dok dama na f6 i lovac na e5 stoje neprirodno. **23...Sb6 24.Sb4 Sc4** Crni se odluciva na aktivnu igru vezanu sa žrtvom kvaliteta... **25.Sc6 Txc6 26.♗Lxc6 ♗Lxb2 27.♗Lg2 Sa4** [U slučaju 27...♗Lxa3 sledilo bi 28.♕Dc2 nakon čega bi lake crne figure bile upletene a crnopoljni lovac bilog bi zauzo jaku dijagonalu a1–h8.] **28.Td7** Top salazi na sedmi red otkleg ce zadavat velike probleme crnom, dok su vezani slobodnjaci crnog za sad nepokretni. **28...Sxa3 29.Tbd1 Sc4 30.Ta7 ♗Lc3** Crni ostaje bez pešaka. [Na 30...Sc5 išlo bi 31.♗Lb4] **31.Txa6 ♗Lxe1 32.♕Dxe1 ♕Dc3** Crni iđe na izmenu dama i tra i spas u završnici. **33.♗Lf1!** Tehnicki potez. Suština je uklonit glavni adut crnog, a to je skakač na c4. **33...♕Dxe1 34.Txe1 Sd2 35.Ta1** Pretnja je Lb5. **35...K♔g7 36.Tc6** Najveći problem u crnoj poziciji je odrezan skakač na a4 koji ne mo normalno uć u igru. **36...Sxf1 37.♔Kxf1 h5 38.Tb1** Sprečava se Sb6. **38...Tb7 39.Tb4** Koristan potez, jer se sprečava u nikim varijantama napridovanje b slobodnjaka. **39...♔Kf6 40.e4 ♔Ke7 41.e5**

Sad su pešaci crnog fiksirani i pojavila se nova slabost a to je pešak f7. **41...♔Kd7 42.Tc1 Tb6 43.Tf4** Cr–ni se prido jer pada pešak f7. **1–0**

Dragan Tovarišić: HOROSKOP za AVGUST

OVAN: Čerez tog šta vam situacija ni izbliza nije dobra, kako poslovna tako ni emotivna, najbolje bi vam bilo tokom većeg dila miseca odmarat, e ako ste u mogućnosti. Naspram tog, stoji vam velika sekiracija i svađe s voljenom osobom i financijski gubitak. Krajom miseca ipak nastupa poboljšanje.

BIK: Još samo prvu polovinu miseca bićete pod teškim uticajom planeta, al u drugoj će i vama krenit nabolje, šta mož bit nećete uočit oma. Bitno je da će poteškoće jenjavat kako vrime bude odmicalo. U prvoj polovini nova ljubav mož zakucat na vaša vrata, al ćete brzo svatit da to nije ono što u životu priželjkivate.

BLIZANCI: Ako ste očekivali više od poslovni transakcija, a pristižu samo mrvice, nemojte očajavat čerez tog šta ovo nije vaše vrime za ubiranje plodova rada, neg budite strpljivi do kraja ovog el početka slidećeg miseca. Ni situacija u ljubavi nije ništa bolja i najbolje bi bilo prikinit agoniju.

RAK: Osićaćete se izvanredno tokom skoro cilog miseca, čerez tog što možte završit sa ranije započetim poslovima i započet nove, a u ljubavi ćete bit itekako zadovoljni partnerom, pa čak i da ga nemate lako se mož ukazat lipa prilika i prava romansa.

LAV: Tegobe na poslu uspišno ćete privazić, a s obzirom da ostavljate fenomenalan utisak na nadređene možte očekivat samo dobrobiti od nji. Ovo je vaš misec i u ljubavi i di god se pojavite bićete zapaženi, šta će vam godit, al ćete najradije ostajat s voljenom osobom.

DIVICA: Premda se nemožte požalit na financijsku situaciju, brinićete se čerez tog što nema novog priliva novca, al će i on pristizat od druge polovine miseca. U ljubavi je sve u vašim rukama, pa i početak nove emotivne veze ukoliko je stvarno želite.

VAGA: Ukoliko niste cigurni da li da iđete na godišnji odmor, nemojte više razmišljat neg oma pakujte kofere i otputujte što dalje, čerez tog šta vas na poslu ne očekiva baš najlipča situacija, a kad se vratite biće sve tušta bolje. Litovanje bi vam poboljšalo i emotivnu vezu, koja je zapala u monotoniju.

ŠKORPIJA: Ako bi želili proširit obim poslovnog dilovanja i na taj način popravit financijsku situaciju, al vam u tome ništa ne polazi za rukom, zaboravite na tu varijantu zasad nego se odmorite i u drugoj polovini posvetite trenutnom poslu di još niste iscrpli sve mogućnosti. U ljubavi i dalje vam stoji srića.

STRILAC: Ako još niste krenili u ostvarivanje planirani ciljova, krajnje je vrime da započnete, makar i po cinu propuštanja godišnjeg odmora, čerez tog šta su vam šanse za uspij tušta velike. Emotivni partner ne bi tribo imat ništa protiv da sam lituje ove godine.

JARAC: Ako se bavite uslužnim dilatnostima tribali bi postignit zapažene rezultate i tušta poboljšat svoju financijsku situaciju. Pa čak ako se i ne bavite, uspih vam je zagarantovan, al štogod manji. I pored tog, u ljubavi vam pridstoji srića, čerez tog šta vas partner razumi, a i vi njega i njegove potribe.

VODOLIJA: Ukoliko ste u podređenoj poziciji na poslu, to vam zacigurno ne odgovara i lako se mož trevit da krenete u osamostaljivanje el naprasno odete na litovanje ne obavištavajuć nikog od pretpostavljeni. Litovanje s voljenom osobom mož popravit i stabilizovat vaše odnose.

RIBE: Za razliku od većine drugi znakova, vi ćete ovog lita više radit nego odmarat, zafaljujuć prije svega šansi za veliki uspih, posebno ako se bavite obrazovanjem el sarađivate s inostranstvom. Nađite štogod vrimena i za voljenu osobu, čije strpljenje ima granice.

U K R Š T E N E R E Č I

VODORAVNO: 1. Osvedočena; 8. Amoral, neetičnost; 9. Inadžije; 10. Stručnjak za pse; 11. Jedinica za površinu zemlje; 12. Potvrdna reč; 13. Lopov; **16. Naš teniser sa slike**; 22. Žensko ime; 23. Vrsta morskog raka; 25. Stanovnici Tatarske; 27. Zaoštravati; 29. Samostalna; 30. Muško ime;

USPRAVNO: 1. Osoba koja proizvodi unikate; 2. Doći, dođoh (lat.); 3. Sredstva za emanaciju; 4. Pokretni deo mašine; 5. Muško ime; 6. Stanovništvo, nacija; 7. Prvoligaš; 14. Materija od koje sve nastaje; 15. Naš fudbaler, Nikola; 16. Traci konca; 17. Voljan, spreman za rad; 18. Politička zabrana; 19. Grad u Severnoj Koreji; 20. Boja u kartama; 21. Želja, htenje; 24. Ekipa; 26. Istorijsko mesto u Maloj Aziji; 28. Lična zamenica.

Dragan Tovarišić

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: voditelj, epoleta, lateran, Ore, amo, Sara, Is, ini, an, SINIŠA PAVIĆ, č, izorane, okivi, Simonida, Aman, emanati, udari.

PISMA ČITALACA

Pisala nam je Ruža Pinter i kaže rado nas čita, a volila bi i sarađivat u novinama. Imamo novi saradnika iz Sombora, borme i Bunjevci iz ove varoši su se zdravo pokrenili. Javili su nam se i kadgodašnji saradnici prijašnji „Bunjevački novina“, još iz vrimena kad ji je Bunjevačka matica izdavala, tili bi opet pisat. Zvala nas je i Irena Tonković iz Bikova, kaže, malko joj je čudna ikavica kojom pišemo. Kako nam čudna bit neće, kad je nismo javno hasnirali decenijama! Bogu fala, pa su i ta vrimena prošla! Zvala nas je čitateljka iz Vrbasa, kaže njezina je majka bila Bunjevka, pa bi jeto ona tila saznat što više o ovom narodu i sarađivat s nama.

Šta da kažemo, osim, svako ko nama pruži ruku prijateljstva mi njemu pružamo dvi!

Udruženje gradjana „Bunjevačko kolo” vas poziva

na centralnu bunjevačku
„ D u ž i o n i c u 2007.”

Koja će se održat pod pokroviteljstvom :
- Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine
- Opštine Sombor
- Ministarstva kulture Republike Srbije
- Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje i kulturu
- Pokrajinskog sekretarijata za upravu, propise i nacionalne manjine

dana 5. avgusta 2007. godine sa početkom u 09.00 h.
Svečana povorka kreće iz parka „Heroja”
isprid restorana „Fijaker Stari“.

U nadi da ćemo se vidit na ovogodišnjoj Dužionici,
Srdačno Vas pozdravljamo!
Pridsidnik U.G. „Bunjevačko kolo” Josip Bošnjak

K23

EURO alfa
Marketing agencija
Subotica, Bose Milićević 1.
tel: 024/670-730, fax: 670-125
e-mail: [illegible]
Usluge reklame na TV, radio i štampanim medijima Srbije

Takmičenje pevača amatera
City Vizija
Prijave lično u Bose Milićević 1,
ili na telefon 024/670-730

RADIO 103 RADIO
I program: 103,4 MHz
II program: 104,2 MHz

